

هفتاد و هفتاد

۵ وزیر پیشنهادی دیگر در ایستگاه بهارستان

روز آرام بررسی صلاحیت‌ها

موافقان و مخالفان وزرای صمت، کشاورزی، دادگستری، دفاع و راه روز گذشته در مجلس صف‌آرایی کردند

صفحه ۲

تل آویو دیگر امن نیست

انفجار قوی در پایتخت صهیونیست‌ها باعث سردرگمی نهادهای اطلاعاتی این رژیم شده است

عملیات‌های شهادت طلبانه فلسطینیان

صفحه ۲

حاجت طلا فروشان برآورده شد

شایعه خوش‌یمن بودن خرید طلا در سیزدهم صفر، کسب و کار طلا فروشان را سکه کرد

صفحه ۴

مرد ۱۰۰۰ میلیاردی

پژمان جمشیدی، پولسازترین بازیگر سینمای ایران در ۱۰ سال ۲۶ فیلم روی برده داشته است

صفحه ۷

- ۱۶ فیلم کم‌دی
- ۷ فیلم اکران نشده
- ۱۰ فیلم درام

خرید تاکسی برقی با ۲۳ میلیون تومان

باقیمانده قیمت خودرو با وام و فروش تاکسی فرسوده

۱۵۰ تاکسی برقی آيون تا چند روز دیگر به تهران می‌رسند

با اسکن این کد QR یا با وام شهرداری تهران صاحب تاکسی‌های برقی می‌شوید.

حمل و نقل عمومی پایتخت در مسیر تحول

توسعه حمل و نقل عمومی تهران با تحقق قراردادهای چین رقم می‌خورد و این موضوع برای مردم شهر تا پایان سال و در نهایت تا ۳ ماه ابتدایی سال آینده ملموس تر خواهد شد. شاهد این ادعا نیز همین اعداد و ارقامی است که به گفته علیرضا زاکانی، شهردار تهران با امضای قراردادها خرید واگن‌های مترو و اتوبوس‌های برقی، پیگیری ساخت واگن ملی و تلاش برای برقی‌سازی، چهره تهران را عوض می‌کنند.

	۳۰۰۰ میلیارد تومان	حداقل میزان اعتبار مورد نیاز برای ساخت هر کیلومتر مترو است.
	۲۵۰۰ تاکسی	به صورت شاسی بلند وارد کشور خواهد شد.
	۲۷۵۰۰ تاکسی	تولید داخل امسال به ناوگان افزوده خواهد شد.
	۱۰ هزار تاکسی ون برقی	در مسیر تهران است.
	۲۰۰ تاکسی برقی	پلاک شده است.
	۲۵۰۰ دستگاه اتوبوس برقی	هر دستگاه حداکثر ۲۵۰ هزار خریداری شده است.
	۱۳۹۶ در این سال	تفاهنامه اولیه خرید واگن خارجی منعقد شده و دستگاه مسئول، وزارت کشور است.
	۱۱۰۰ دستگاه واگن	در خطوط تونلی داخل تهران فعالیت می‌کنند. عمده این قطارها هفت واگنی هستند.
	۱۵۰ دستگاه تاکسی برقی	آيون تا چند روز آینده به عنوان نخستین گروه تاکسی‌ها به بندرعباس خواهد رسید.
	۶۳۰ دستگاه واگن مترو	پیش از این قرار بود خریداری شود که تعداد آنها با افزوده شدن ۱۶۱ دستگاه، به ۷۹۱ مورد رسید.
	۳۰۳ کیلومتر مسیر	۱۵۹ و ۱۱۵ کیلومتر مترو، مجموع امکانات متروی تهران است که با تکمیل خطوط در این دوره از مدیریت شهری به دست آمده است.
	۲۰۰۰ دستگاه واگن	باید طبق تکالیف دولت در برنامه ششم توسعه برای کشور خریداری شود که از این تعداد، ۱۰۵۰ دستگاه قدرالسهم تهران است.
	۲۷۵۰۰ دستگاه تاکسی برقی	در بخش دیگری از بسته بزرگ برقی‌سازی زیرساخت‌های حمل و نقل عمومی در قرارداد با چین، خرید شده است.
	۲۸ میلیون یورو	میزان صرفه‌جویی واگن‌سازی تهران است که بر اثر دستیابی خیلی زودتر از زمانبندی اولیه به تکنولوژی ساخت بومی حاصل شده است.
	۴۵۰ هزار میلیارد تومان	اعتبار برای ساخت خطوط جدید مترو نیاز است. مدل تأمین مالی جدید اما متکی به امکانات و زمین‌های اطراف هر پروژه و مجتمع‌های ایستگاهی است. به این ترتیب شهرداری تهران بدون پیش برداخت و بدون استفاده از منابع نقد، تنها با مولدسازی و استفاده از منابع غیرنقد، پروژه ۳ خط جدید ۹، ۸ و ۱۱ متروی تهران را پیش خواهد برد.

یادداشت

محسن هرمزی؛ معاون حمل و نقل و ترافیک شهردار تهران

برگی جدید در حوزه حمل و نقل شهر ورق خورد

حمل و نقل همواره از دغدغه‌های مدیریت شهری بوده، هست و خواهد بود. اگر نقطه ایده‌آل و آرمان شهر ما یک شهر پایدار و هوشمند باشد، بدیهی است حمل و نقل نقش مهمی در تحقق آن شهر ایده‌آل در مقیاس پایتخت ام‌القرای جهان اسلام بازی می‌کند. با همین رویکرد، حوزه حمل و نقل به ویژه در ۲ سال اخیر مورد توجه جدی شورا و مدیریت شهری بوده و اقدامات بزرگی در این حوزه شکل گرفته است. از جمله می‌توان به حوزه برقی‌سازی اشاره کرد که گام‌های بزرگی در این مسیر برداشته شده و شاهد سرآغاز ورق خوردن برگی جدید از تاریخ حوزه حمل و نقل شهر تهران هستیم. پایه‌گذاری برقی شدن حمل و نقل عمومی با توجه به مشکلات آلودگی و سوخت در کشور، هر چند سخت و دشوار، اما اقدامی مهم و ضروری بود که از جمله دغدغه‌های رئیس‌جمهور شهید آیت‌الله رئیسی نیز به شمار می‌رفت و در نهایت هم این اتفاق بزرگ و تاریخی با حمایت‌های دولت به ثمر نشست. یکی از مهم‌ترین کارهای این دوره، عملیاتی کردن قرارداد با چین بود. در واقع این همت شهرداری تهران بود و دولت وقت هم کمک کرد.

از ابتدا می‌دانستیم و بر ایمان قابل پیش‌بینی بود که قرارداد بزرگ حمل و نقلی با طرف چینی برای مدیریت شهری با چه سختی‌ها و مشکلاتی همراه خواهد بود، اما از طرف دیگر هم آگاه بودیم که اگر با در این راه دشوار ننگاریم و ریسک نکنیم، هرگز ۳۰ دستگاه واگن برای متروی تهران که با ناوگان موجود به سختی در حال خدمات‌رسانی است، تهیه و تأمین نمی‌شود. علاوه بر واگن مترو، شهرداری با کشور چین برای دریافت ۲۵۰۰ دستگاه اتوبوس، ۲۷۵۰۰ دستگاه تاکسی و ۱۰ هزار ون و موتورسیکلت برقی نیز قراردادهایی منعقد کرده است. در حوزه موتورسیکلت هم باتوجه به اینکه تولیدکننده داخلی داریم، مقرر شد شیوه دریافت این موتورها تغییر کند و با واردات قطعات، تولید آنها انجام شود.

هر چند تا رسیدن به سر منزل مقصود هنوز فاصله داریم، اما امروز بسیار خوشحال و خرسندیم که تلاش‌های شبانه‌روزی شهردار و مجموعه معاونت حمل و نقل و ترافیک موجب حرکت و برکت در شهر تهران شده است. به اذعان افراد مختلف که در جریان کامل و ریز کارهای انجام شده و تحول صورت گرفته در حمل و نقل شهر تهران قرار دارند، دستاوردهای حاصل شده حوزه حمل و نقل پایتخت در این دوره از مدیریت شهری باتوجه به شرایط موجود، قابل مقایسه با هیچ دوره دیگری نیست.

از ابتدای دوره ششم مدیریت شهری، روزانه یک دستگاه اتوبوس جدید به ناوگان اتوبوسرانی وارد و ماهانه ۱۴ دستگاه اتوبوس فرسوده بازسازی و ۱۱ دستگاه واگن مترو بهسازی می‌شود. بهمن‌ماه امسال نیز یک رام قطار ۷ واگنی، به عنوان نخستین محموله از قرارداد شهرداری تهران با طرف چینی وارد کشور می‌شود و از سال آینده هم همراه ۷ واگنی از محل قرارداد مذکور تحویل داده خواهد شد؛ در حالی که تولید انبوه ۱۱۳ دستگاه واگن قطار ملی نیز آغاز شده و از طرفی ۲ شرکت عقاب و اسنا تاکنون بیش از ۴۳۱ دستگاه اتوبوس تحویل داده‌اند و تا پایان سال ۵۸۱ دستگاه اتوبوس برای پایتخت تأمین خواهند کرد.

علاوه بر اتوبوس، ۱۱۹ ایستگاه مترو در آیین دوره به بهره‌برداری رسیده و ۳۹ کیلومتر مسیر ناوگان ریلی ساخته شده است و با این حساب تعداد ایستگاه‌های فعال به ۱۵۹ و طول مسیر به ۳۱۰ کیلومتر رسیده است. در بخش تکمیل خطوط مترو، خطوط ۶ و ۷ تا پایان سال به اتمام رسیده و ۱۵ ادامه می‌رسند، خطوط ۸، ۹ و ۱۰ کلنگ‌زنی شده و ایستگاه در صفحه ۱۵

متروی پایانه شرق جدید هم در صورت تأمین اعتبار، تا اواخر دوره ششم مدیریت شهری به بهره‌برداری خواهد رسید.

ضمیمه امروز

پیشگامان طبابت در پایتخت

از صبح فریب‌ناپذیران شوه‌های درمانگری تا اولین پزشکان، دایره‌ها و...

ویژه امروز

تنها مزاحمانی که بلاک نمی‌شوند

چرا همه مزاحمان اورژانس‌رهای محاکم قضایی نمی‌شوند؟ شماره‌هایشان مسدود نمی‌شود؟

بانک ایران زمین

IRAN ZAMIN BANK

در جستجوی فرصت‌ها باشید

دعوت به همکاری بانک ایران زمین

در حوزه فناوری اطلاعات جهت کسب اطلاعات بیشتر به www.izbank.ir مراجعه کنید

همیشه

حافظ
بیدار شوای دیده که اینم نتوان بود
زین سیل دمدام که در این منزل خواب است

صفحات: ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰

فرهنگ شهر:
دیروز هیومه طباطبایی
گزارش:
مدیر: سید سعید میر
۳۴ (سینما و تلوینون):
مدیر: سعید فروزی
مدیر: علیرضا محمودی
صفحه آخر:
دیروز جواد نصرتی

اقتصاد:
مدیر: حسین لطفی
مدیر: مهرداد موسی پور

سیاسی و دیپلماتیک:
مدیر: حسین ارچلو
شهرنگار:
مدیر: پروانه بهرام نژاد
مدیر: مهرداد باقر پور

صاحب امتیاز:
مؤسسه همشهری
مدیر مسئول: محسن مهدیان
سرمدیر: دانیال معمار

مدیر تحریریه: مهدی علیپور
مدیر: ناز سربیز:
شهرام فرهنگی، علی عمادی
شاهین امین، حامد فوقانی

مدیر فنی: حامد یزدانی
مدیر هنری: مهدی سلامی
مدیر عکس: امیر بابور

سازمان:
مدیر: ساسان شادمان
مدیر: زهرا خالجي
سرمدیر:
مدیر: محمد باریکانی

طرح و گرافیک:
دیروز محمد علی طلیعی

گرینویچ

همسریابی برای پلنگ

جفت‌یابی برای حیوانات، به ویژه حیوانات در حال انقراض کار ساده‌ای نیست؛ اما در باغ وحشی در انگلستان، یک راه‌حل جالب برای این موضوع به کار گرفته شده و موفقیت آمیز هم بوده است. مسئولان باغ وحش دار تمور در شهر نوجون، جنوب غربی انگلستان از طریق سامانه مدیریت اطلاعات جانور شناسی، مشهور به سایت دوست یابی حیوانات، برای یک گونه پلنگ نادر با نام «فودو» یک جفت ماده به نام «لنا» را از باغ وحشی دیگر یافته و امیدوارند از این طریق برنامه‌ای را برای تکثیر آن آغاز کنند.

چپ یا راست؟

مناطق تاریخی، راست فرمان هستند

اگر برای مسافرت به کشور دیگری رفته و قصد اجاره خودرو داشته باشید، اول باید ببینید که راننده‌های آن کشور سمت راست خیابان رانندگی می‌کنند یا سمت چپ. جالب است بدانید که تقریباً دو سوم جمعیت جهان در سمت راست خیابان رانندگی می‌کنند؛ یعنی در مجموع، رانندگان در ۱۷۴ کشور و منطقه در سمت راست خیابان رانندگی می‌کنند؛ در حالی که وسایل نقلیه‌ای که از سمت چپ حرکت می‌کنند در ۷۸ کشور استفاده می‌شود. اکثر کشورهای که در سمت چپ رانندگی می‌کنند مستعمره‌های سابق بریتانیا از جمله آفریقای جنوبی، استرالیا و نیوزیلند هستند. فقط ۴ کشور اروپایی در سمت چپ رانندگی می‌کنند که همگی جزیره هستند. این گروه متشکل از بریتانیا، ایرلند، مالت و قبرس است.

قوی ترین مرد جنگ جهانی

«ترین»ها همیشه مورد توجهند، سریع‌ترین‌ها، باهوش‌ترین‌ها، بلندترین‌ها و البته قوی‌ترین‌ها در مسابقات المپیک هم مسابقات سنگین وزن و زن برداری، بسیار مورد توجه همگان است؛ چایی که در سال‌های گذشته، حسین رضازاده و بهداد سلیمی خودمان، گل کاشتند و مورد توجه همگان قرار گرفتند. اما حالا عکسی از سال‌های دور در شبکه‌های اجتماعی، دوباره دست‌به‌دست شده؛ عکس سربازی فرانسوی که یک توپ‌چنگی را همراه با ۳ سرباز، روی دو دست بلند کرده و احتمالاً رقیب می‌طلبدا تاریخ این عکس به سال ۱۹۱۷ بازمی‌گردد.

تندیس‌های بدقواره

نگاهی به زشت‌ترین مجسمه‌های ساخته شده از آدم‌های مشهور جهان

خلق مجسمه و تندیس از افراد مشهور و مورد علاقه مردم، برای اینکه آنها را در باشکوه‌ترین حالت‌شان جاودانه کنیم، قدمتی چند هزار ساله دارد و از دوران باستان در جهان مرسوم بوده است. انسان‌ها قرن‌هاست که برای تجلیل و یادبود قهرمان‌های خود به ساخت مجسمه و یادمان‌های آنها روی آورده‌اند. تندیس‌ها این قدرت را دارند که یک موجود فانی را جاودانه کنند و این

محمد صلاح
محمد صلاح ستاره مصری لیور پول یکی دیگر از فوتبالیست‌های معروف جهان است که مجسمه‌اش جای بحث نمی‌گذارد. این مجسمه بدساخت در شرم‌الشیخ مصر رونمایی شد و جنجال زیادی به پا کرد.

اندی مورای
شما در این تصویر به راحتی می‌توانید اندی مورای، تنیس‌باز اسکاتلندی را با مجسمه‌ای که از او ساخته‌اند مقایسه کنید. با همین مقایسه ساده متوجه فاجعه بار بودن این مجسمه می‌شوید. به نظر می‌رسد مجسمه‌ساز چهره اندی مورای ۸۰ ساله را ساخته است!

جانی دپ
این مجسمه که شباهت زیادی به جان دپ ندارد در روستای هنری موکرا گور تادر میان کوهستان صربستان قرار دارد. هر چند این مجسمه از مجسمه‌های قبلی این لیست قابل تحمل‌تر است اما این هم یکی از مجسمه‌های زشت افراد مشهور به شمار می‌رود.

دیگو مارادونا
اسطوره آرژانتین ممکن است از نظر بسیاری به عنوان بهترین بازیکن تاریخ فوتبال شناخته شود، اما حتی سرسخت‌ترین طرفدار او هم مجسمه‌ای که برای تجلیل از این قهرمان جام جهانی در کلکتته هند و همچنین در منطقه لاپو کا واقع در بوئنس آیرس ساخته شد را دوست نخواهد داشت. تندیس او در کلکتته هند به حدی خنده‌دار بود که برخی حتی می‌گفتند، بیشتر به روی هاجسون، سرمربی سابق انگلیس شبیه است تا مارادونا! همچنین خیلی‌ها معتقدند مجسمه مارادونا در لاپو کا می‌تواند کودکان را برای باقی زندگی‌شان بترساند. البته این دو مجسمه تنها تندیس‌های زشت مارادونا نبوده، پس از فینال مسابقات COTIF در اسپانیا و با حضور تیم زیر ۲۰ سال آرژانتین، از مجسمه دیگو مارادونا رونمایی شد. انتشار تصاویر این مجسمه‌ها اما واکنش‌های زیادی مواجه شد و خیلی طراحی آن را مورد انتقاد قرار دادند و به شخصیت‌هایی چون سیلوستر استالونه و بروس لی تشبیه کردند.

ایود کیچوکه
به تازگی از مجسمه ۳ روزشکار المپیک پاریس از جمله ایود کیچوکه در شهر الدورت کنیا رونمایی شده بود اما ساکنان محلی این تندیس‌ها را «خجالت‌آور» و «افتضاح» توصیف کردند. مقامات این شهر شبانه این مجسمه‌ها را جمع‌آوری کردند.

کریستیانو رونالدو
این ستاره در زمین فوتبال زیبا و در بیرون از آن از نظر ظاهری شیک و پر زرق و برق جلوه می‌کند؛ با این همه نمی‌تواند به مجسمه‌ای که به افتخارش در پرتغال ساخته شده است، بی‌بالد. این مجسمه را مائوتل سانتوس، ساخته که در در فرودگاه بین‌المللی مادر آقرار دارد.

خوش خبر

همراه با زائران اربعین

قرار نبود سهمش از بهترین روزهای زندگی کنج زندان باشد، اما چشم باز کرد و دید یک لحظه خشم و کنترل نکردن عصبانیت بلایی بر سر جوانی‌اش آورد که نگو و نپرس. چشم باز کرد و دید یک هول دادن همراه با خشم، نام قاتل را پسوند اسمش کرد. خانواده مقتول راضی نشدند به بخشش و او هم راضی است به رضای آنها و رضای خدا و حالا این روزها دلخوشی او و ۴۹ زندانی دیگر ندانمگاه قزلحصار شده یک کارگاه جمع و جور در زندان، قصه آدم‌های این کارگاه که هر روز صبح از بند زندان خودشان را می‌رسانند به کارگاه ساخت کوله پشتی زائران اربعین از آن روایت‌های شنیدنی است. خدا می‌داند در دلشان چه گذشت وقتی نذر کردند که به نیت آزادی و به نیت شریک شدن در ثواب پیاده روی اربعین، روزانه ۴ هزار و ۵۰۰ کوله سفری بدوزند. وقتی دوخت هر کوله تمام می‌شود و آن را داخل پلاستیک می‌گذارند نیت می‌کنند و از امام حسین می‌خواهند آنها را هم شریک پیاده روی اربعین کنند. این ۵۰۰ زندانی در کارگاه زندان قزلحصار هر روز ۴ هزار و ۵۰۰ کوله سفری سبک تولید می‌کنند تا برسد به دست زائران مسیر آسمانی نجف به کربلا.

آخرین درس آقای معلم

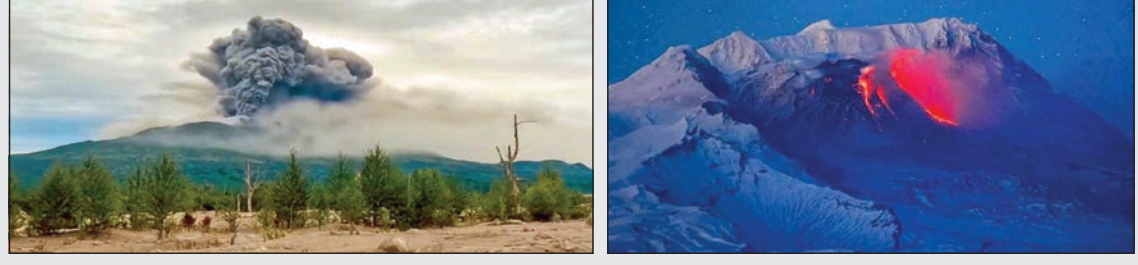
سال‌ها پای آن تخته‌های گچی ایستاده بود، صبوری کرده و دل سوزانده بود تا آن بچه‌ها از پشت نیمکت‌های قدیمی مدرسه هر کدام روی نیمکت اثر گذاری در کشور بنشینند و آینده‌ساز باشند. پای درس اقا معلم بچه‌ها هم زندگی آموختند و هم علم. کم‌کم قد کشیدند، بزرگ شدند و اقا معلم موسیقی کرد و شکسته و بازنشسته شد اما این هم پایان کار او نبود، چند روز پیش دنیا روی قلب اقا معلم سنگینی کرد و او دچار سکته قلبی و سپس مرگ مغزی شد اما آخرین درسش را هم روی تخته بیمارستان برای بچه‌ها و اطرافیان‌ش هجی کرد. اقا معلم رفت اما آن روز رنگ درس زندگی بود چرا که وصیت کرده بود تمام اعضای بدنش را اهدا کنند و زندگی را به چند بیمار نیازمند پیشکش کنند. غلامرضا محمدی معلم اهل خلخال حالا در کارنامه افتخاراتش مسبق زندگی و جایشی هم به نیت رسیده است.

عکس روز

معجون زمین لرزه، رعد و برق و فوران آتشفشان

لرزشی به بزرگی ۷ درجه در مقیاس درونی زمین (ریشرتر)، فوران گدازه‌هایی به ارتفاع ۸ کیلومتر از سطح دریا و رعد و برق بر فراز کوه شیولوچ! همه این ماجراهای وهم‌انگیز را یکجا، ساکنان منطقه «کامچاتکا» در شمال غربی روسیه شاهد بودند. این اتفاق که ساعت ۷ صبح یکشنبه، به وقت محلی رخ داد، باعث صدور هشدار قرمز برای اهالی این منطقه شد.

بروکسل شکوفه داد

تصویر کشید. در پروژه امسال، ۱۰۰ داوطلب مشارکت کردند و از روی الگویی که از قبل، روی سنگفرش‌های میدان قرار گرفته بود، با صرف وقت زیاد، گل‌ها را کنار هم چیدند. در سال‌های گذشته، معمولاً برای این جشنواره از گل بومی «پگونیا» استفاده می‌شد، اما برای اولین بار، امسال ۸۰ درصد از گل‌های فرش این میدان، از گل‌هایی با ساقه‌های متصل به هم که به شکل افقی و غیر قابل پیش‌بینی گسترش می‌یابند، تشکیل شده است.

سیدروس شایطایی پور

هلمشهری هشتم

طرح: هلمشهری

تکلیف در محاصره

سرمربی استقلال فصل جدید را زیر فشار بی‌امان برخی خودی‌ها آغاز کرده است

PARIS 2024

007

روز مانده تا پارالمپیک

003

روز مانده تا بوندس لیگا

016

روز مانده تا مقدماتی جام جهانی

بخش زنده

لیگ برتر ایران - هفته ۲
پنجشنبه ۱۳۰۴ شهریور

کل گهر	19:30
استقلال خوزستان	19:30
الومینیوم	19:30
نساجی	19:30
تراکتور	19:45
پرسپولیس	19:45
فولاد	20:30
مس رفسنجان	20:30
جمع ۲ شهریور ۱۴۰۴	
ذوب آهن	19:15
هوادار	19:15
چادر ملو	19:30
شمس آذر	19:30
خیبر	19:30
سیاهان	19:30
استقلال	19:30
ملوان	19:30

تستر یک

بهر روز رسایی

روزنامه نگار

دوستان دیروز منتقدان امروز

با آنکه جواد نکونام فصل گذشته نتایج بسیار خوبی به دست آورد و رکورد کسب امتیاز به‌عنوان نایب‌قهرمان را شکست، اما همچنان تردیدهای زیادی در مورد ادامه حضورش روی نیمکت آبی‌ها وجود داشت. بخش بزرگ‌تر آن ماجرا هم به مسائل غیرفنی مربوط می‌شد؛ از اعتقاد جواد به بخت و اقبال یا در مفهوم تندترش «خرافات» تا برخی حواشی و رفتارهای او. با همه اینها نکونام در نهایت در استقلال ماندگار شد و فصل جدید را هم به‌عنوان سرمربی آبی‌ها شروع کرد. با این حال، به‌نظر می‌رسد فشارها بر او پابرجا مانده و تنها یک هفته بعد از آغاز فصل جدید، شاهد هجمه‌های معنادار و تشدید علیه سرمربی استقلال هستیم.

مسئله هاشمی نسب

شاید برخی هواداران استقلال از این مطلب خوش‌شان نیاید اما حقیقت این است که یاغی قدیمی فوتبال ایران به نوعی تبدیل به خار در گلو باشگاه شده است. استقلال‌ها مهدی هاشمی‌نسب را دوست دارند و از برگه او، به‌نوعی علیه تحریک احساسات هواداران تیم رقیب سود می‌برند. گویا خود هاشمی‌نسب هم بنا به همین اعتبار، توقع دارد موقعیت ویژه‌ای در تیم داشته باشد و به‌عنوان عضوی از کادرفنی فعالیت کند. فصل گذشته وقتی عقد قرارداد با این مربی به تأخیر افتاد، او با همین فلسفه به باشگاه تاخت و جواد نکونام را تهدید کرد؛ عملیاتی که موفقیت‌آمیز بود و حضور هاشمی‌نسب در جمع آبی‌پوشان را به همراه آورد. حالا این چهره دوباره به همان فرمول متوسل شده و این بار با لحنی تندتر تهدید به افشای نامی می‌کند. ادبیاتش در قبال نکونام هم تهاجمی‌تر و حتی زنده‌تر شده است. کاری به جنس رابطه این دو نفر نداریم اما این عجیب است که هاشمی‌نسب حتی یک درصد به طرف مقابل حق نمی‌دهد که از نظر فنی یا با هر منطقی دیگری خواهان ادامه همکاری با او نباشد. خب مگر این حق سرمربی نیست که همکارانش را انتخاب کند؟ وقتی به شما زنگ زده‌اند یعنی نمی‌خواهند باشی دیگر؛ جز این است؟ هاشمی‌نسب اما عرصه را بر نکونام تنگ کرده و چه‌بسا بار دیگر موفق به تحمیل خودش به کادر شود.

داستان آتیلا حجازی

همزمان اما آتیلا حجازی، فرزند اسطوره فقید استقلال هم روی نکونام آتش گشوده است. آتیلا که در مقطعی از فصل گذشته سرپرست تیم هم بود، حالا نه تنها همان اتهام خرافاتی بسودن جواد را تکرار می‌کند، بلکه عقیده دارد سرمربی استقلال در تعامل با او بی‌صدافتی کرده و خودش دوست نداشته این چهره همچنان به‌کارش با آبی‌ها ادامه بدهد. حجازی حتی از فرساید سمیعی، مدیرعامل استقلال هم نقل‌قولی علیه نکونام می‌آورد که بسیار عجیب است: «سمیعی به من گفت نکونام قول سرپرستی تیم را به داود حقدوست هم داده بود اما او را دور زد!» به یاد بیابوریم جواد قبلا با علی سامره، دیگر پیشکسوت و سرپرست استقلال هم دچار اختلاف شدید شده بود. به این ترتیب او در حالی فصل را شروع می‌کند که تنها از هر زمان دیگری است و هر آن احتمال دارد با یک لغزش و گیر کردن گوشه رینگ، موقعیتش را به‌طور کامل از دست بدهد. دوران سخت و غریبی است برای جواد و البته که خودش هم بی‌تقصیر به‌نظر نمی‌رسد...

سوزه روز

داخل هم بودی همین را می‌گفتی؟

جنگ شدید و غیرمنتظره‌ای در اردوگاه استقلال و بین آتیلا حجازی و جواد نکونام در گرفته. پس از حملاتی که آتیلا علیه سرمربی استقلال انجام داد، باشگاه طی یک بیانیه تند و تیز به او تاخت و کشمکش‌ها همچنان ادامه دارد. در همین راستا حجازی از اینکه نکونام قول قهرمانی نداده هم خرده گرفته و گفته: «مگر می‌شود سرمربی تیمی که ۷۰۰ میلیارد خرج کرده قول قهرمانی ندهد؟ خب اگر من هم جای شما باشم، یا تیم اول می‌شود یا دوم.» حالا کاری نداریم به اینکه حجازی رسماً استقلال را متهم کرده به اینکه تقریباً دو برابر سقف بودجه هزینه کرده اما سؤال اساسی‌مان این است که استاد اگر هنوز در باشگاه سمت داشت هم همینطوری حساب می‌کرد؟ ما که فکر می‌کنیم در آن صورت می‌گفت هزینه‌های استقلال به ۲۰۰ میلیارد هم نمی‌رسد!

دوره جدید ■ شماره ۶۲ ■ ۸ صفحه
ضمیمه روزنامه شماره ۹۱۸۴
سه شنبه ۳۰ مرداد ۱۴۰۳
۱۵ صفر ۱۴۴۶ ■ ۲۰ آگوست ۲۰۲۴

همشهری

علم

پیشگامان طبابت در پایتخت

از عجیب و غریب‌ترین شیوه‌های درمانگری
تا اولین پزشکان، داروخانه‌ها و...

با اسکن این کیوآرکد
داستان‌های جالب درباره
تاریخ پزشکی پایتخت
را ببینید

پیشگامان طبابت در پایتخت

مهرشاد کاظمی

دارپوش شهبازی

نصرت‌الله حدادی

سمانه عربیان

علیرضا زمانی

مرور نخستین‌های تاریخ پزشکی تهران گواه تلاش مردان وزنانی است که با پشتوانه علمی و عزم و اراده خود بهداشت عمومی و سطح دانش پزشکی کشور را متحول کرده‌اند. مطابق آنچه از خاطرات پزشکان فرنگی دربار شاهان قاجار نقل شده وضع درمان و بهداشت پایتخت حال و روز خوشی نداشته است و همین باعث به وجود آمدن فجایع عظیم و مرگ‌ومیرهای تاریخی شد. در ویژه‌نامه نخستین‌های پزشکی تهران حکایت نخستین پزشک زن، روایت معروف‌ترین خاندان پزشکی دربار، محله حکیم‌باشی‌ها و ماجرای نخستین بیمارستان دولتی پایتخت نقل شده است. همچنین داستان پریشان‌خانه‌ای که به دست پزشکان تهرانی متحول و به نخستین بیمارستان روانشناسی تبدیل شد و خرافات و اوهامی که دامن سلامت مردم را گرفته و تا شاهان، شاهزادگان و درباریان را نیز درگیر کرده بود آمده است. در این شماره نصرت‌الله حدادی، دارپوش شهبازی، مهرشاد کاظمی، علیرضا زمانی، تهران‌پژوهان و سمانه عربیان، کارشناس تاریخ پزشکی همراهان بودند.

میراث فرمانفرما

■ موضوع: بزرگ‌ترین وقف در مانی تهران
■ ویژگی: این مرکز از جنگ جهانی تا امروز در مقابله با بیماری‌های واگیردار فعال است

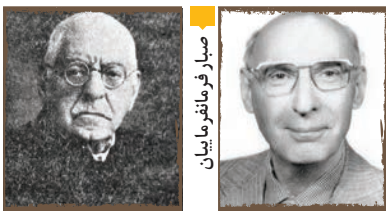
نام خاندان فرمانفرما علاوه بر جایگاه‌شان در عرصه‌های سیاست، اقتصاد و فرهنگ در دوره‌های قاجار و پهلوی، با بزرگ‌ترین و بی‌نظیرترین وقف در مانی تهران گره خورده است. عبدالحسین فرمانفرما که در چهارگوشه شهر املاک و باغ‌های فراوان داشت، سنگ بنای تأسیس انستیتو پاستور را به عنوان بزرگ‌ترین مرکز در مانی وقفی در پایتخت نهاد. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه درباره نقش عبدالحسین فرمانفرما در تأسیس انستیتو پاستور می‌گوید: «سال‌های پس از جنگ جهانی اول، شیوع برخی بیماری‌ها گریبان پایتخت‌نشینان را گرفت. آب تهران چنان آلوده بود که به منشأ بسیاری از بیماری‌های واگیردار از جمله حصبه تبدیل شد. در همین دوران بود که عبدالحسین فرمانفرما مقدمات ساخت انستیتو پاستور را به عنوان مرکزی برای جلوگیری از شیوع بیماری‌های واگیردار فراهم کرد.» انستیتو پاستور در سال ۱۳۰۰ خورشیدی افتتاح شد، اما ایده تأسیس آن به عنوان یک مؤسسه تحقیقاتی مشترک میان ایران و فرانسه در سال ۱۲۹۸ شمسی کلید خورد. زمانی می‌گوید: «مرکز وقفی عبدالحسین فرمانفرما همان سال‌های نخست تأسیس هم خدمات بسیاری در حوزه بهداشت و درمان ارائه کرد. از جمله در دسترس قرار دادن نسل نخست پنی‌سیلین که به صورت محلول تولید و در جای سرد نگهداری می‌شد.» عبدالحسین فرمانفرما زمین این مؤسسه را با همه امکانات در محدوده میدان پاستور کنونی برای ساخت انستیتو پاستور وقف کرد. در بخشی

اجرای کنسرت در نخستین مریضخانه دولتی

■ موضوع: نخستین بیمارستان دولتی تهران (بیمارستان سینا)
■ ویژگی: درمان رایگان بیماران

بیمارستان سینا در خیابان امام خمینی (ره)، نخستین بیمارستان یا به قول قدیمی‌ها مریضخانه دولتی تهران است. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه اما می‌گوید بیمارستان سینا پیشگام بیمارستان‌های تهران قدیم نیست: «نخستین بیمارستان دولتی تهران شفاخانه فتحعلی‌شاهی، در محدوده خیابان ۱۵ خرداد امروزی یا همان جباخانه سابق ساخته شد. چند حکیم و دستیار این شفاخانه را اداره می‌کردند. بنابراین می‌توان گفت بعدها که ناصرالدین شاه بر مسند قدرت نشست و تجربه سفرهای خارجی را پشت سر گذاشت، تصمیم گرفت مریضخانه دولتی را به سبک فرنگی در دارالخلافه راه‌اندازی کند. ناصرالدین شاه برای ساخت بیمارستان سینا، مشیرالدوله (صدر اعظم) و علی‌قلی میرزا اعتضادالسلطنه (وزیر علوم) را مأمور کرد. سال ۱۲۵۴ شمسی مریضخانه موردنظر تأسیس شد. در شروع کار، پزشکان خارجی بیماران را در این بیمارستان ویزیت و طبابت می‌کردند، اما به مرور زمان با فراهم شدن شرایط تدریس رشته پزشکی در دارالفنون پزشکان ایرانی هم برای درمان پای کار آمدند؛ بیمارستانی که ظرفیت پذیرش ۴۰۰ بیمار با انواع پزشکان متخصص داشت.» به گفته زمانی، در همان سال‌های اول فعالیت بیمارستان سینا چیزی در حدود ۲۲۳۸ بیمار درمان شدند. ریاست نخستین شفاخانه دولتی را ابتدا دکتر علی‌اکبر خان نفیسی معروف به «ناظم الاطبا» عهده‌دار شد. اما بعد از نشستن بر صندلی وزارت علوم، دکتر محمدخان کرمانشاهی معروف به دکتر «کفری» ریاست بیمارستان را بر عهده گرفت. علیرضا زمانی می‌گوید: «مریضخانه دولتی به مرور با نام بیمارستان سینا توسعه پیدا کرد. پزشکان و کارکنان این بیمارستان بیماران تنگدست و نیازمند را رایگان درمان می‌کردند و جز بیماران ثروتمند، از ضعیفان و مسکینان برای دارو و درمان پول نمی‌گرفتند. بودجه‌ها و هزینه‌های این بیمارستان از راه‌های گوناگون، مانند درآمد معدن فیروزه نیشابور و درآمد تلگراف‌خانه تأمین می‌شد. حتی کنسرتی به سال ۱۳۱۷ قمری در بیمارستان سینا برگزار شد که درآمد آن را برای ساخت یک اتاق جراحی، تهیه وسایل پرستاری و ابزار آلات پزشکی هزینه کردند.»

عبدالحسین فرمانفرما

صابر فرمانفرمایان

از سند وقف‌نامه زمین‌های انستیتو پاستور آمده است: «عبدالحسین میرزا فرمانفرما محض رفع احتیاج اهالی این آب و خاک و تسهیل امر آنها در فراهم شدن وسایل علاجیه، نخستین کسی بود که تصمیم فرمود و همت گماشت که طبعاً لمرضات‌الله تا یکدرجه اسباب آسایش عمومی و وسایل علاجیه آنان را در همین پای‌تخت فراهم نماید که با قرب‌الوسائل معالجه شوند.»

گویی ساخت مرکز درمانی در خاندان فرمانفرما موروثی بود. علاوه بر ملک‌تاج خانم نجم‌السلطنه، خواهر فرمانفرما که دارایی‌اش را صرف ساخت بیمارستان «نجیه» کرد، ساختمان انستیتو پاستور شمیران در حوالی میدان تجریش که وقف انستیتو پاستور شده نیز موقوفه دکتر صابر فرمانفرمایان، فرزند عبدالحسین فرمانفرما است. زمانی می‌گوید: «دکتر صابر فرمانفرمایان سال ۱۳۸۵

در گذشت. او پیش از فوت به سبب عبدالحسین فرمانفرما، ملک مسکونی خود را در حوالی تجریش برای تأسیس درمانگاه تخصصی و واکسیناسیون علیه بیماری‌های مسری و ساخت آزمایشگاه‌های تخصصی و تحقیقات پزشکی، وقف دائم انستیتو پاستور ایران کرد. این مرکز هنوز هم در این حوزه مشغول فعالیت است و در دوران کرونا نیز خدمات بسیاری ارائه کرد.»

ثلث اموال وزیر، بیمارستان شد

زمانی معتقد است نخستین بیمارستان وقفی تهران بعد از مرگ میرزا عیسی وزیر و طبق وصیت او ساخته شده است: «میرزا عیسی وزیر قبل از مرگش به شیخ هادی نجم‌آبادی، از روحانیون محبوب و بانفوذ آن روزگار وصیت کرده بود که با ثلث اموالش مسجد و مدرسه و بیمارستانی در تهران بسازد. شیخ هادی هم در سال ۱۲۷۵ شمسی از ثلث اموال میرزا عیسی بنای بیمارستانی را در محله شیخ هادی بنیان کرد که این بیمارستان در سال ۱۲۷۹ شمسی در ۲ بخش داخلی و جراحی کارش را آغاز کرد و به «بیمارستان وزیر» مشهور شد. در سال ۱۳۵۵ وزارت بهداشت وقت بیمارستان وزیر را به بهانه ساخت بیمارستانی جدید تخریب کرد. این بنا تا سال ۱۳۶۰ متروکه ماند تا اینکه تعدادی از پزشکان و افراد خاندان نجم‌آبادی بخشی از آن را بازسازی کردند.»

را بانی ساخت نخستین بیمارستان وقفی پایتخت می‌داند و می‌گوید: «در سال ۱۲۵۰ شمسی که ناصرالدین شاه به سفر عتبات رفت، میرزا عیسی، وزیر تهران بود که قحطی عمومی سراسر ایران را فرا گرفت و قیمت نان و خواربار یکباره در تهران افزایش پیدا کرد. مخالفان میرزا عیسی که فرصت را مناسب دیدند، اشعاری علیه او ساخته و بر سر زبان‌ها انداختند. این ترفند مؤثر بود و حکم عزل میرزا عیسی صادر شد، اما ۲۰ سال بعد با مرگ محمدابراهیم خان وزیر نظام، دوباره به وزارت تهران رسید که باز هم بخت یارش نبود و بیماری وبا در تهران شیوع پیدا کرد. هر روز عده زیادی از مردم تهران به مرض وبا باز پای درمی‌آمدند، اما میرزا عیسی وزیر در تهران ماند تا به داد مردم برسد که در نهایت خودش بر اثر ابتلا به وبا درگذشت.»

■ موضوع: ساخت مراکز درمانی عمومی
■ ویژگی: نخستین بیمارستان وقفی تهران

ماجرای ساخت نخستین بیمارستان وقفی تهران فراز و فرودهای بسیاری دارد و به سال ۱۲۷۵ شمسی مربوط می‌شود. میرزا عیسی تفرشی معروف به «میرزا عیسی وزیر» یکی از رجال بانفوذ دوره قاجار بود که با حکم ناصرالدین شاه بر مسند وزارت تهران یا همان نایب‌الحکومه تهران نشست. او به واسطه ثروتی که از پدر به ارث برده بود و نفوذی که در دربار ناصری داشت همواره بانی کارهای خیر و عام‌المنفعه می‌شد و با ساخت مسجد، مدرسه و بیمارستانی در محله شیخ هادی و خیابان وحدت اسلامی امروزی نامش را در تاریخ پایتخت ماندگار کرد. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه، میرزا عیسی وزیر

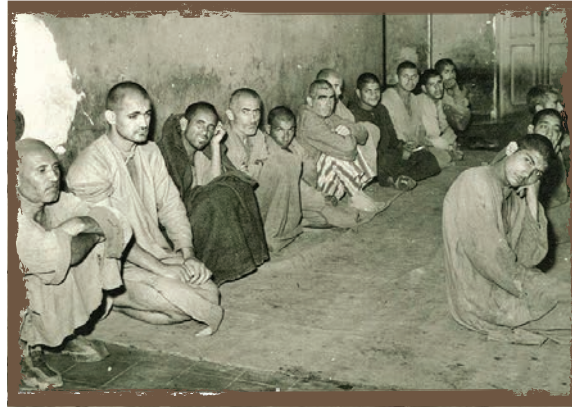
تجویز ماندگار پزشکی برای بچه‌ها

■ موضوع: بیمارستان اختصاصی کودک
■ ویژگی: بیمارستان دکتر قریب؛ رهاورد
سفر به مونترال

اولین قدم‌ها برای ساخت بیمارستان یا به‌اصطلاح آن روزها مریضخانه در دوره ناصرالدین شاه با الگوبرداری از آنچه شاه قاجار در سفر به اروپا دیده بود برداشته شد. بعد از ساخت نخستین مریضخانه دولتی در سال ۱۲۵۱ شمسی چندین سال طول کشید تا بیمارستان‌های تخصصی در تهران ساخته شود. مهرشاد کاظمی، تهران‌پژوه با استناد به گزارش پزشکان اروپایی‌ای که به ایران آمده بودند به‌دانش عمومی آن روزهای تهران را بسیار اسفناک توصیف می‌کند و می‌گوید: بیماری‌های عفونی و چشمی در میان مردم و به‌ویژه کودکان بسیار زیاد بود. دلیل آن هم استفاده از آب غیر بهداشتی و آبتنی کردن کودکان در آب‌های آلوده بود. در دوره ناصرالدین شاه وقتی نخستین بیمارستان مختص بانوان با نام بیمارستان نسوان ساخته شد، کودکان نیز در آن مرکز معالجه می‌شدند. نام این بیمارستان بعدها به امیراعلم تغییر یافت. مریضخانه نسوان به‌عنوان نخستین مرکز درمانی اختصاصی زنان و کودکان در ایران زربنای سایر مراکز بهداشت، درمان و آموزش درمان زنان و کودکان در کشور شد. اما ساخت بیمارستانی ویژه کودکان به‌دوران پهلوی برمی‌گردد. ایده ساخت چنین بیمارستانی در سال ۱۳۳۷ توسط دکتر اهری مطرح شد. دکتر اهری به همراه دکتر محمد قریب، بنیانگذار طب نوین اطفال ایران سفری به شهر مونترال کانادا برای شرکت در نهمین کنگره بین‌المللی بیماری‌های کودکان داشتند و در این سفر از بیمارستان‌های کودکان آن شهر و شهر تورنتو و چند مرکز علمی ویژه کودکان در آمریکا بازدید کردند. بعد از این سفر مقدمات ساخت بیمارستانی مختص کودکان انجام شد.

موضوع ساخت این مرکز در برنامه سوم دولت وقت قرار گرفت و مسئولیت اجرای این طرح در دی ۱۳۴۰ به خود دکتر اهری واگذار شد. او در طراحی این بیمارستان از نقشه بیمارستان‌های اطفال کانادا، آمریکا و سوئیس الگو گرفت و بالاخره در مهرماه سال ۱۳۴۲ عملیات ساختمانی بیمارستان آغاز شد. به‌دلیل هزینه بالای خرید تجهیزات، خیران، سازمان برنامه وقت، دانشگاه تهران و جمعیت شیر و خورشید ایران مشارکت کردند و خرید تجهیزات خارجی بیمارستان به‌واسطه صلیب سرخ جهانی انجام شد. ۲۸ اسفندماه ۱۳۴۶ مصادف با عید سعید غدیر، ۲ واحد درمانگاهی فیزیوتراپی و دندان پزشکی این مرکز نیز افتتاح و به‌دنبال آن در اردیبهشت سال ۱۳۴۷ در مانگاه بهداشت کودکان و در شهر پور همان سال در مانگاه بیماری‌های کودکان و بخش یک بستری بیمارستان آماده شد. پانزدهم آبان‌ماه سال ۱۳۴۷، سایر بخش‌های بیمارستان آماده و بیمارستان رسماً افتتاح شد.

بیماران دارالمجانین تهران

نخستین دارالمجانین تهران

عبدالحسین میرسپاسی

فراوان تیمارستان تهران را توسعه دادند و بعد از آن، وضع بیمارستان روانی که تا پیش از آن در شرایط ناگواری نگهداری می‌شدند، رو به بهبود رفت. در آن زمان نه تنها اصلاح وضع بیمارستان روانی در دستور کار دولت مردان و سیاستگذاران نبود، بلکه صرف هر نوع هزینه برای آنها کاری عبث شمرده می‌شد. در چنین جو بدبینانه‌ای کار دکتر میرسپاسی و دکتر رضایی بسیار قابل تحسین بود.

دکتر میرسپاسی برای نخستین بار ساز و کار و نقشه دستگاه‌ای سی‌تی یا همان دستگاه غش مصنوعی را به ایران آورد و این دستگاه در تهران ساخته شد. او در نخستین آزمایش دستگاه غش‌انگیز نامید. اگر می‌خواهید درباره دارالمجانین تهران و پریشانشان‌های پایتخت و شرایط زندگی بیمارستان روحی روزگار قدیم تهران بدانید، باید به موزه روان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی در بیمارستان روزه مراجعه کنید؛ موزه‌ای خاص که در ۲۱ آذر ۱۳۹۸ افتتاح شد.

روایتی از پریشان‌خانه‌های تهران و ساخت دستگاه غش‌انگیز

■ موضوع: نخستین دارالمجانین تهران
■ ویژگی: تحول در حوزه روانپزشکی و رسیدگی به بیماران روحی

پریشان‌احوال‌ها در تهران قدیم حال خوشی نداشتند. نخستین بار ناصرالدین شاه دستور داد تا این افراد را از سطح شهر جمع و مکانی خاص برایشان آماده کنند. مدتی بعد از فرمان شاه قاجار و جمع‌آوری دیوانگان، آنها به زیرزمین بیمارستان دولتی که بعدها به نام بیمارستان سینا مشهور شد، منتقل شدند. روش نگهداری از دیوانگان و روان‌پریش‌ها مناسب نبود. داریوش شهبازی، تهران‌پژوه در این باره می‌گوید: در گذشته تصور بر این بود که تنها راه حل در مان این دیوانگان گرسنگی دادن و کتک زدن است و آنها را در مکان‌های تنگ و تاریک نگه می‌داشتند. دیوانگانی را که حال وخیم‌تری داشتند به غل و زنجیر می‌کشیدند و موهای زنان و مردان را از ته می‌تراشیدند. کم‌کم رسیدگی به وضعیت دیوانگان به بلدیتهای تهران سپرده شد. آنها بعدها به باغ اکبرآباد و دیوانه‌خانه‌ای منتقل شدند که سال‌ها بعد به بیمارستان روان‌شناسی روزه تبدیل شد. در این بیمارستان اتاق‌هایی کوچک آماده کردند. البته سلول هم ساختند تا دیوانگانی را که بدحال تر بودند آنجا نگه دارند. گاهی فردی سال‌ها در یک اتاق می‌ماند، خانواده‌ها آنها را رها می‌کردند و دیگر به سراغشان نمی‌آمدند. در دوران پهلوی برایشان لباس متحدالشکل با کلاه آماده شد، ولی دانش نگهداری از این بیماران هنوز وجود نداشت. اواخر دوران سلطنت پهلوی اول با راه‌اندازی فرهنگستان زبان فارسی، دارالمجانین یا همان دیوانه‌خانه‌ها به تیمارستان تغییر نام دادند و بعدها (در دهه ۴۰) به‌عنوان بیمارستان‌های روان‌شناسی مشهور شدند.

بعد از انقلاب مشروطه دانشجویانی که در خارج از کشور درس خوانده بودند برای کمک به وطن بازگشتند. در این میان، دکتر عبدالحسین میرسپاسی و دکتر حسین رضایی نیز به ایران بازگشتند و بین سال‌های ۱۳۱۷ تا ۱۳۱۹ با سعی و کوشش

مادر مصدق پایه‌گذار نخستین بیمارستان زنان

■ موضوع: بیمارستان نجمیه
■ ویژگی: نخستین مرکز درمانی خصوصی و قفوی
تهران

نجم السلطنه (مادر دکتر مصدق) پایه‌گذار نخستین مرکز درمانی خصوصی و قفوی تهران بود. نجم السلطنه در سال ۱۳۰۶ بیمارستان فوق تخصصی نجمیه را با ارثی که از همسر سومش به او رسیده بود برای بیماران و نیازمندان ساخت. بیمارستان نجمیه نخستین بیمارستان مدرن آن زمان نام گرفت. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه در این باره می‌گوید: نجم السلطنه در سال ۱۲۳۳ شمسی در خانواده‌ای وابسته به سلسله قاجاریه در میان ثروت و امتیازات فراوان متولد شد. خانواده‌ای که انقلاب مشروطه وضعیت آن را متزلزل کرد. نجم السلطنه در طول زندگی پرتلاطم خود ۳ بار ازدواج کرد. بار اول در ۱۶ سالگی با وکیل‌الملک کرمانی ازدواج کرد که حاصل آن دختری به نام‌های عشرت‌الدوله و شوکت‌الدوله بود. مدتی بعد از فوت همسر اول، او با وزیردفتر آشتیانی ازدواج کرد. حاصل این ازدواج محمد مصدق السلطنه یا همان دکتر محمد مصدق و دختری به نام آمنه دخترالملوک بود. این زندگی مشترک نیز با فوت

نجم السلطنه

محمد حسن شمشیری

وزیردفتر آشتیانی پایان یافت و نجم السلطنه سرپرستی فرزندان را بر عهده گرفت، اما بعد از گذشت مدتی با میرزا فضل‌الله خان وکیل‌الملک تبریزی که به نام میرزا فضل‌الله خان دیبا نیز شناخته می‌شد، ازدواج کرد و پسری به نام ابوالحسن دیبا به دنیا آورد. او در سال ۱۳۰۵ تصمیم گرفت برای درمان فقرا مریضخانه‌ای بسازد و بیمارستان نجمیه را در قسمت غربی زمین‌های میرزا فضل‌الله خان دیبا بنا نهاد و خودش در قسمت شرقی آن تا پایان عمر منزل کرد. او این باغ را با نام «مریضخانه نجمیه» برای تمامی بیماران مملکت وقف و طبق همین سند، املاکی را در داخل و خارج شهر برای مصارف این مرکز و بیمارانش ضمیمه و همچنین نیمی از تخت‌های بیمارستان را وقف بیماران مستمند کرد. نجم السلطنه بر خلاف تفکرات آن دوران حق نظارت را به دختران خود و تولیت آن را به پسرانش دکتر محمد مصدق و سپس

ابوالحسن دیبا سپرده بود. در بحبوحه نهضت ملی نفت و زمان نخست‌وزیری دکتر مصدق، یکی از هواداران او به نام محمدحسن شمشیری ضلع جدیدی به بیمارستان اضافه کرد. این مرکز در سال ۱۳۶۰ برای ارائه خدمات درمانی به مجروحان و مصدومان جنگ تحمیلی به سپاه واگذار شد. امروز بیمارستان نجمیه کاربردی آموزشی-درمانی دارد و تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله است.

روزی که سوگلی شاه قاجار کور شد

■ موضوع: نخستین چشم‌پزشکان پایتخت
■ ویژگی: ارتباط بیماری چشم همسران و نزدیکان ناصرالدین شاه و راه‌اندازی چشم‌پزشکی

چشم‌درد ظل‌السلطان، بزرگ‌ترین پسر ناصرالدین شاه، برای نخستین بار پای چشم‌پزشکان فرنگی را به تهران باز کرد.

درد چشم یکی از رایج‌ترین امراض روزگار گذشته بود. اگر چه بحث طب چشم در ایران سابقه طولانی دارد، ولی ردپای چشم‌پزشکی نوین را باید در دوران قاجار و سلطنت ناصرالدین شاه جست؛ شاهی که به عینک علاقه زیادی داشت و عینک طلا به چشم می‌زد و سوگلی خود یعنی امینه اقدس را که به بیماری چشم مبتلا بود به وین فرستاد تا مداوا شود. هر چند امینه اقدس کور شد و برگشت، ولی شاه بسیار مورد مذمت قرار گرفت؛ پشت سرش می‌گفتند: «کور شد به جهنم! زن را به فرنگ چرا می‌فرستند؟»

نصرالله حدادی، تهران‌پژوه درباره تاریخچه چشم‌پزشکی در تهران می‌گوید: «چشم‌درد ظل‌السلطان بهانه‌ای شد تا نخستین چشم‌پزشک از فرانسه با خرج بسیار و احترام فراوان وارد ایران شود. او بعد از مداوای چشم شاهزاده از پایتخت و به خصوص دارالفنون دیدار کرد. گالزفسکی، قول داد که یکی از شاگردانش را برای تدریس علم کحال به ایران بفرستد. او «راتولد» (RATULDE) یکی از برجسته‌ترین شاگردانش را به تهران فرستاد تا در دارالفنون تعلیم کحالی کند. در این میان شاگردانی همچون دکتر اسماعیل خان امین‌الملک، دکتر علی‌رضا خان مهدب‌السلطنه، دکتر حاج

دستگاه عدسی تراش برای عینک

لسان‌الحکما

دکتر محمد قلی شمس

زین‌العابدین، دکتر محمود خان شیمی، دکتر میرزا علی خان ناصرالحکما و دکتر یحیی میرزا لسان‌الحکما شمس را در مدت ۲ سالی که در تهران بودند با انواع فنون طب کحالی آشنا کرد.

حدادی در ادامه درباره لسان‌الحکمای چشم‌پزشک می‌گوید: «از میان شاگردان راتولد تعدادی برای ادامه تحصیل به فرنگ رفتند. یحیی شمس ملک‌آرا ملقب به لسان‌الحکما از دانشجویان ممتاز او بود که در طب چشم بسیار متبحر شد. او توانست به دربار قاجار راه پیدا کند و از ناصرالدین شاه لقب لسان‌الحکما را گرفت. او مردی نیک‌اندیش بود که نه تنها از بیماران چیزی به‌عنوان دستمزد دریافت نمی‌کرد، بلکه مبلغی نیز به‌عنوان هزینه دارو و غذا به افراد نیازمند

ناصرالدین شاه با عینک به سرش

هدیه می‌داد. او ۵ پسر داشت و از این میان محمدقلی شمس راه پدر را برگزید و بعدها به‌عنوان پدر علم چشم‌پزشکی نوین ایران لقب گرفت. او بنیانگذار بیمارستان چشم‌پزشکی فارابی، نخستین بیمارستان چشم‌پزشکی کشور در تهران شد. همچنین در سال ۱۳۱۳ شمسی همین بیمارستان برای نخستین بار در ایران پیوند قرنیه چشم را انجام داد. دکتر معصومه کحال، دختر میرزا محمد حکیم‌باشی نیز لقب نخستین بانوی چشم‌پزشک ایرانی را دارد. او به دلیل علاقه به پزشکی طبابت را نزد مبلغان آمریکایی در تهران فراگرفت. او همچنین بنیانگذار نشریه دانش، نخستین نشریه زنان ایران، در دوره مشروطه در تهران بود.

دعوی پزشکی سنتی و اروپایی

■ موضوع: نخستین کالبدشکافی

■ ویژگی: بیرون آوردن سنگ مثانه سنگلی

۱۷۱ سال قبل برای نخستین بار دانشجویان پزشکی جسدی را از نزدیک و به‌طور عملی تشریح کردند. دکتر پولاک، نخستین معلم طب مدرن در دارالفنون بود. او علاوه بر تدریس طب و جراحی، علم تشریح هم درس می‌داد. از آنجا که تشریح بدن مسلمانان در ایران ممنوع بود، او از حیوانات استفاده می‌کرد. نصرالله حدادی، تهران‌پژوه در این باره می‌گوید: «نخستین کارآموزی بالینی دانشجویان دارالفنون در آوردن سنگ مثانه از بیماری در محله سنگلج بود. درس کالبدشناسی تا سال ۱۲۳۲ شمسی نظری و دانشجویان پزشکی با اسکلت و برخی ابزارهای ساده آموزش می‌دیدند. تا آن زمان استادان دارالفنون اجازه کالبدشکافی نداشتند و در آن سال یکی از بیگانگان در گذشت و چون مرگش مشکوک بود، به درخواست بازماندگان از سوی دکتر پولاک و در حضور شاگردان پزشکی دارالفنون کالبدشکافی شد. سال‌ها پس از آن بارنه‌نود، استاد زبان فرانسه، پیش از مرگش پیکر خود را به مدرسه دارالفنون فروخت و با پول آن کتابخانه دارالفنون را پررتر کرد. بعد از این اتفاق دانشجویان دارالفنون برای نخستین بار با پیکر او درس کالبدشناسی را به‌صورت عملی آموختند.» برای مدتی میان طبیبان سنتی و اروپایی چالشی ایجاد شد و تهرانی‌ها برای مراجعه و مداوا سردرگم بودند. متحدان و روشنفکران مدافع طب اروپایی شدند و عامه مردم که جمعیت زیادی را تشکیل می‌دادند، طب سنتی را مرجع می‌دانستند. سردسته اینان «حاج میرزا بابایی شیرازی» ملقب به «ملک‌الاطباء» از پزشکان دوران فتحعلی شاه، محمد شاه و ناصرالدین شاه بود. حملات شدیدی علیه این شیوه پزشکی به‌خصوص کالبدشکافی و تشریح شد.

درمان جرب و برص با کمک آلمانی‌ها

■ موضوع: بیمارستان رازی

■ ویژگی: نخستین بیمارستان تخصصی پوست در تهران

بعد از سقوط سلسله قاجار اهالی تهران هنوز آب شرب سالم نداشتند و مصرف آب تصفیه نشده بلای جان مردم شده بود. کلنگ ساخت بیمارستان تخصصی پوست در چنین شرایطی به زمین زده شد تا مرگ‌ومیر ناشی از ابتلا به بیماری‌های پوستی فروکش کند.

نصرالله حدادی درباره ساخت بیمارستان رازی در محدوده میدان شاپور قدیم و رازی امروز می‌گوید: «رضا شاه که تازه به قدرت رسیده بود با آلمانی‌ها رابطه دوستانه‌ای داشت و از این امتیاز برای ساخت ساختمان و مراکز درمانی مدرن در تهران استفاده کرد. در آن برهه طبق توافق ۲ کشور قرار شد آلمانی‌ها در یک بازه زمانی ۴ ساله ۴ بیمارستان مجهز در تهران بسازند که حد فاصل سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۱۴ به تعهدشان عمل کردند. بیمارستان هزار تختخوابی رازی یکی از ۴ بیمارستانی بود که آلمانی‌ها در تهران ساختند.»

بیمارستان رازی در خرداد ۱۳۱۳ توسط دکتر عباس خان ادهم، معروف به اعلم‌الملک و با حضور

تصویری از بنای قدیمی بیمارستان رازی

تعدادی از رجال مملکتی افتتاح شد و به بهره‌برداری رسید. حدادی می‌گوید: «در آن سال‌ها برخی بیماری‌های پوستی مثل «برص» که ریشه ژنتیک داشت، در تهران رواج پیدا کرده و شیوع برخی بیماری‌های خطرناک و واگیردار مثل «گال» یا «جرب» جان مردم را به خطر انداخته بود. جرب نوعی بیماری پوستی و عفونی خطرناک بود و اوایل دوره پهلوی اول به‌شدت در تهران همه‌گیر شد. مبتلایان به این بیماری گاهی از شدت خارش تکه‌های آجر را به‌دست و پایشان می‌کشیدند و به همین دلیل در فرهنگ عامه به این بیماری خارشک هم می‌گفتند. در آن سال‌ها وقتی بدن فردی خون‌آلود می‌شد نشانه این بود که به جرب مبتلا شده و بعد از ساخت بیمارستان رازی درمان این بیماران در اولویت قرار گرفت.»

بیمارستان رازی در اراضی قوام‌الدوله ساخته شد و در سال‌های ابتدایی به دلیل محصور بودن بین معدود ساختمان‌های حوالی میدان رازی به خیابان شاپور قدیم و وحدت اسلامی فعلی راه نداشت تا اینکه خانه سراج‌الدوله بهزادی را تخریب کردند تا بیمارستان به خیابان اصلی راه پیدا کند. حدادی در این باره می‌گوید: «مداوای بیماران پوستی تا سال ۱۳۱۵ در ساختمان ابتدایی ادامه داشت تا اینکه باغ محتشم‌السلطنه اسفندبازی به مبلغ ۵۲ هزار تومان خریداری شد و در مانگاه‌ها و بخش‌های داخلی و جراحی را در همین بخش راه انداختند. بیمارستان رازی تا سال ۱۳۳۴ که همه مردم تهران از آب لوله‌کشی برخوردار نبودند روزهای شلوغی را سپری کرد و بزرگ‌ترین مرکز درمان بیماران پوستی بود.»

نخستین فارغ التحصیلان طب دارالفنون

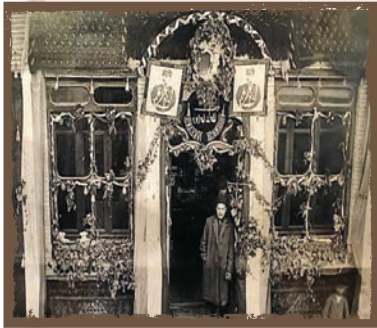

■ موضوع: نخستین مدرسه پزشکی پایتخت
 ■ ویژگی: گذر از طب سنتی به طب نوین - پزشکان بدون مدرک

مدرسه دارالفنون نخستین دانشگاه پزشکی مدرن به شیوه اروپایی بود که به همّت امیرکبیر در تهران راهاندازی شد. تأسیس مدرسه دارالفنون در سال ۱۲۳۰ شمسی نقطه تحول و گذر از طب سنتی به طب نوین به شمار می‌رود. مدرسه طب ابتدا بخشی از دارالفنون بود. در این مدرسه دانشجویان از طریق آموزش توسط پزشکان اروپایی با طب نوین آشنا شدند.

مهرشاد کاظمی، تهران‌پژوه درباره نخستین مدرسه پزشکی می‌گوید: «شاگردان رشته طب در مدرسه دارالفنون، قسمت‌های عملی را در مطب پزشکان معروف و معلمان مدرسه آموزش می‌دیدند و با آنها به عیادت بیماران می‌رفتند. به علاوه بعضی از دستگاه‌های آزمایشگاهی، نقشه‌های طبی و تشریحی و اسکلت انسانی و مجسمه‌های مختلف از اروپا برای شاگردان تهیه شده بود. از نامه‌های به‌جا مانده از امیرکبیر و مندرجات روزنامه وقایع اتفاقیه و اسناد دیگر برمی‌آید در آغاز نام خاصی برای این واحد آموزشی در دست ساخت در نظر نگرفته بودند و از این بنا با عنوان «مدرسه، مدرسه جدید، مکتب‌خانه پادشاهی، تعلیم خانه، معلم خانه و مدرسه نظامیه» یاد شده است.»

پرچم سفیدار تش ایران در چراغ برق

■ موضوع: نخستین داروخانه تهران
 ■ ویژگی: همه لوازم این داروخانه از یک حراجی در اتریش خریداری شد

داروخانه نظامیه در خیابان چراغ‌برق نخستین داروخانه تهران است که همه لوازم آن از یک حراجی در اتریش خریداری و به تهران فرستاده شد. این داروخانه بعد از کلی کش و قوس از سوی ورثه متصدی آن، عبدالحسین خان نظامی به موزه ملی تاریخ علوم پزشکی ایران اهدا شد. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه درباره نخستین داروخانه شهر تهران و ماجرای راهاندازی آن می‌گوید: «از دوران قاجار و بعد از راهاندازی دارالفنون، چند داروخانه یا دواخانه، از جمله دواخانه نظامی، توسط مدرسان رشته داروسازی مدرسه دارالفنون در تهران راهاندازی شد. اما قدیمی‌ترین آنها دواخانه نظامیه بود که اتریش ایران بین سال‌های ۱۲۳۳ تا ۱۲۳۹ خورشیدی لوازمش را از یک حراجی در اتریش خرید و اداره آن را به هادی خان سر تپ سپرد.»

به گفته زمانی، هادی خان ۳۰ سال متصدی داروخانه بود تا اینکه بعد از مرگش اداره داروخانه به خواهرزاده‌اش سپرده شد، اما خیلی زود به دلیل عدم پرداخت حقوق کارکنان از سوی دولت، به عبدالحسین خان نظامی، از دانش‌آموختگان رشته داروسازی دارالفنون و ارتش واگذار شد. چراغ این داروخانه قدیمی تقریباً تا سال ۱۲۶۷ روشن بود و در همین خیابان چراغ‌برق (امیرکبیر فعلی) فعالیت داشت.

این تهران‌پژوه می‌گوید: «آخرین وارث این داروخانه مرحوم امیر هوشنگ نظامی بود که همسرش، دکتر زرین دخت شرقی، سال ۱۳۸۱ داروخانه را با کمک عکس‌های قدیمی و قطعات باقیمانده از قفسه‌های داروخانه، با هزینه شخصی به شکل سابق بازسازی و به موزه ملی تاریخ علوم پزشکی ایران اهدا کرد. در این داروخانه که حالا به موزه تبدیل شده، اسناد و مکاتبات مربوط به طلب عبدالحسین خان از وزارت جنگ و نیز دفاتر دواخانه که در آن تاریخ نسخه، نام طبیب، نام بیمار، ترکیب داروها و قیمت آن درج شده، موجود است.» علیرضا زمانی با ذکر این نکته، گریزی می‌زند به استفاده از گیاهان دارویی تا پیش از شکل‌گیری نخستین داروخانه‌ها: «نخستین داروی خارجی که وارد ایران و تهران شد، «گنه‌گنه» بود که یک پزشک انگلیسی به نام کورمیک برای معالجه تب نوبه عباس میرزا استفاده کرد. اما نخستین قدم برای راهاندازی داروخانه وقتی برداشته شد که ناصرالدین شاه از فرنگ برگشت و تصمیم گرفت بیمارستانی به سبک اروپایی در تهران دایر کند. این بیمارستان یک دواخانه داشت که دو نفر به نام‌های میرزا فرهاد و میرزا عنایت‌الله آن را اداره می‌کردند؛ نکته قابل توجه هم این بود که در این داروخانه به جای داروهای اروپایی، بیشتر داروهای گیاهی فروخته می‌شد و به همین دلیل هم به عطارخانه معروف بود.

طب سنتی هم در کنار طب مدرن تدریس می‌شد و نخستین مدرس آن، میرزااحمد طبیب کاشانی، پسر محمدحسین شریف تنکابنی، پزشک دوره فتحعلی شاه و محمدشاه بود. جانشین او سلطان الحکما میرزا ابوالقاسم نائینی (پسر میرزا محمدجعفر) و میرزا کاظم محلاتی، دبیر شیمی بود که در دارالفنون مدرس طب سنتی بودند. جالب است بدانید که مدت تحصیل در مدرسه طب ۷ سال بود ولی پس از مدتی به ۵ سال تقلیل یافت. گواهینامه و تصدیق این دانشکده به ۴ قسمت تقسیم می‌شد؛ هر قسمت به یک شاخه از علم طب و امتحان مربوط به آن اختصاص داشت و توسط مدرس مربوط به آن تکمیل می‌شد. این گواهینامه که به زبان‌های فارسی و فرانسه نوشته شده، دیپلم چهارخانه نام داشت. فارغ‌التحصیلان دارالفنون عنوان دکتر نداشتند؛ این عنوان برای کسانی به کار می‌رفت که مطالعات گسترده در این حوزه داشتند.

سال ۱۲۹۷ شمسی بود که دانشکده پزشکی از دارالفنون جدا و به ساختمانی در خیابان شیخ هادی منتقل شد. میرزااحمدخان بدر، نصیرالدوله، وزیر فرهنگ و معارف، دکتر محمدحسین خان لقمان ادهم (لقمان الدوله) را برای ریاست به احمد شاه معرفی کرد. هنگامی که در سال ۱۳۱۳ شمسی مجلس شورای ملی قانون تأسیس دانشگاه تهران را تصویب کرد، مدرسه طب نیز مثل دارالفنون، مدرسه علوم سیاسی و چند مدرسه دیگر در این دانشگاه ادغام شدند.

شاه قاجار اینجا مداوا شد

■ موضوع: بیمارستان مسیح دانشوری
 ■ ویژگی: نخستین مرکز تخصصی درمان بیماران مبتلا به سل

داستان ساخت و راهاندازی بیمارستان مسیح دانشوری مرتبط با بیماری شاه قاجار است. ماجرا از این قرار بود که مظفرالدین شاه از دوران ولیعهدی خود و از زمانی که در تبریز سکونت داشت از بیماری سل رنج می‌برد. وقتی به تهران آمد، آب آلوده و هوای گرم تهران بیماری شاه را تشدید کرد و شاه به توصیه پزشک دربار باید محلی خوش آب و هوا نقل مکان می‌کرد. مهرشاد کاظمی، تهران‌پژوه می‌گوید: «وقتی پزشک فرانسوی دربار نسخه سکونت شاه در منطقه‌ای خوش آب و هوا را تجویز کرد، اطرافیان شاه نقاطی مثل نیاوران، دزاشیب، سعداباد و دارآباد را پیشنهاد کردند و در نهایت سکونت در منطقه کوهستانی دارآباد را برای اسکان موقت شاه در نظر گرفتند.» «علی اصغر خان اتابک اعظم» در سال ۱۲۷۳ شمسی باغ بزرگی را در قریه دارآباد به مساحت ۲۶۰ هزار مترمربع خریداری کرد. به دستور «محمد خان حکیم الملک» وزیر دربار، عمارت زیبایی در این زمین که در دامنه کوه قرار گرفته بود بنا شد و مظفرالدین شاه دوران نقاهت خود را در این عمارت سپری کرد. به گفته کاظمی در هوای آن روزهای گرم تهران بدون وسایل خنک‌کننده، شمیران اقامتگاه تابستانی شاهان قاجار بود. او در ادامه می‌گوید: «شاه تابستان‌ها در شمیران اقامت داشت و فرمان مشروطه را نیز در کاخ صاحبقرانیه امضا کرد. اما به واسطه حضور شاه برای دوران نقاهت، این عمارت دارآباد به کاخ شاه‌آباد یا کاخ مظفری معروف شد.» این عمارت پس از فوت مظفرالدین شاه به آسایشگاهی برای بیماران مسلول تبدیل شد.

آسایشگاه سل شاه‌آباد

دکتر مسیح دانشوری که سال ۱۳۰۲ شمسی برای تحصیل به فرانسه رفته بود، پس از خاتمه تحصیلات

در رشته بیماری‌های ریوی و سل به ایران برگشت. او سال ۱۳۱۰ شمسی مجوزهای لازم را از دربار کسب کرد تا یک مدرسه پرستاری در محوطه کاخ مظفری دایر کند. سال ۱۳۱۶ شمسی با اضافه شدن بخش‌های مختلف، نخستین «آسایشگاه سل شاه‌آباد» در دارآباد راهاندازی شد. دکتر مسیح دانشوری، با جذب متخصصان جراح ریه از خارج کشور نظیر دکتر صادق قاضی، توانست این مرکز را به صورت یک آسایشگاه مطابق با استانداردهای زمان برای بیماران مبتلا به سل تبدیل کند تا درمان‌های متداول آن روز در آنجا انجام شود. سال ۱۳۷۷ شمسی مرکز «آموزشی، پژوهشی و درمانی سل و بیماری‌های ریوی دکتر مسیح دانشوری» در این محل پایه‌گذاری شد. اکنون بیمارستان مسیح دانشوری به بزرگ‌ترین مرکز آموزش، پژوهش و درمان

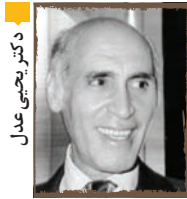
دکتر مسیح دانشوری در روز گشایش بیمارستان

بیماری‌های ریوی سل کشور تبدیل شده و کاخ مظفری در گوشه‌ای از این بیمارستان به محل امور اداری بیمارستان اختصاص دارد.

پزشکی که شیفته یاد دادن بود

■ موضوع: پدر جراحی و بیهوشی نوین ایران
■ ویژگی: راهاندازی بخش جراحی اورژانس بیمارستان سینا

دکتر یحیی عدل

در سال ۱۲۸۷ شمسی، در تهران پسری از خاندان اعیان و اشراف تبریزی متولد شد که بعدها از سرآمدان علم پزشکی و بنیانگذار جراحی نوین در ایران نام گرفت. پدرش «یوسف عدل» در آن

زمان، کفالت حکومت آذربایجان را داشت و در دوره رضاشاه چند دوره وکیل مجلس بود.

نصرالله حدادی، تهران پژوه، می گوید: «پدر یحیی، او را به همراه عمویش برای ادامه تحصیل به فرانسه فرستاد. در پاریس به یک پانسیون فرستاده شدند که صاحب پانسیون خانمی فرانسوی الاصل بود. او پسرش را در جنگ جهانی اول از دست داده بود و در نهایت دقت و توجه مراقب درس و تربیت یحیی عدل بود. خدمات این زن آنقدر تأثیرگذار بود که دکتر یحیی عدل تا زمانی که این زن زنده بود در سفرهایش به پاریس حتماً به او سر می زد.»

دکتر عدل بعد از گذراندن دوره جراحی عمومی و مطالعات درباره اورولوژی با اتمام پایان نامه دکتری موفق شد مدال نقره از دانشکده پاریس دریافت کند. با وجود درخشش در غرب، یحیی عدل پس از اتمام تحصیلات به وطن بازگشت، ولی درست یک ماه بعد جنگ جهانی دوم شروع شد و او ناچار به خدمت نظام رفت. در آن زمان پروفسور «اوبرلین» برای سر و سامان دادن به وضعیت دانشکده پزشکی تهران استخدام شده بود و او دکتر عدل را برای تدریس و ریاست در مانگاه

پزشکی و مردم ایران ارائه کرد از جمله راهاندازی نخستین دوره مدون دستبندی جراحی در بیمارستان سینا، راهاندازی بخش ویژه سوانح در سال ۱۳۳۸ و انتشار مجله پزشکی با تلاش شاگردانش به نام «مکتب عدل». دکتر عدل جراح و معالج شخصیت‌های مشهور سیاسی و مذهبی مثل آیت‌الله بروجردی، آیت‌الله کاشانی، حسین فاطمی (وزیر دوره مصدق) و دیگر بزرگان نیز بوده است.

وصف این مرد نابغه و پر تلاش علم پزشکی، توصیف‌ناپذیر است به طوری که او تا ۹۳ سالگی بدون لرزش دست و ضعف بینایی عمل‌های جراحی بسیار مشکل و بزرگ را انجام می داد. دکتر یحیی عدل در ۱۴ بهمن ۱۳۸۱ دیده از جهان فرو بست.

انتخاب کرد و برای نخستین بار در بیمارستان سینا، بخش جراحی با ریاست دکتر عدل افتتاح شد.

حدادی می گوید: «دکتر یحیی عدل پدر جراحی ایران خدمات بسیار ارزنده‌ای به علم پزشکی ارائه کرد. او به جز شخصیت علمی یک وجهه سیاسی هم داشت، طوری که در ۴ دوره نماینده مجلس سنا شد. دکتر عدل معتقد بود هیچ بیماری نباید به خاطر نداشتن پول از خدمات درمانی جا بماند. او همچنین از شاگردان باهوش و کم‌بضاعت خود نیز حمایت می کرد و تعداد زیادی دانشجوی برای تحصیل طب به خارج از کشور فرستاد.»

سمانه عربیان، کارشناس تاریخ پزشکی، درباره دکتر عدل می گوید: «دکتر عدل خدمات ارزنده‌ای به علم

تجمع پزشکان معروف تهران حوالی بازار

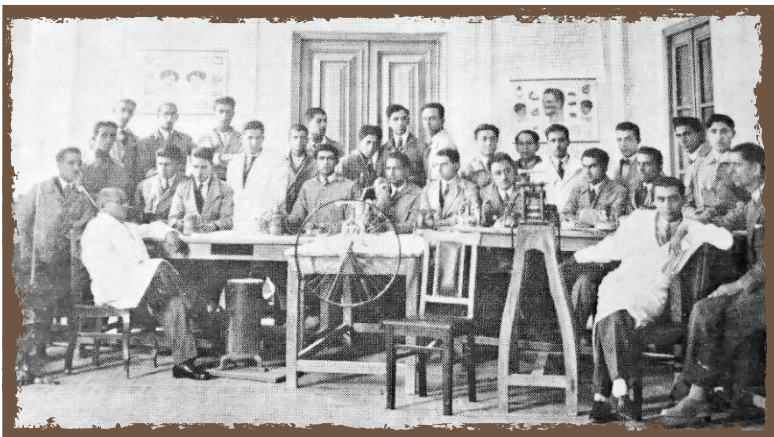
■ موضوع: محله‌های حکیم‌نشین
■ ویژگی: سکونتگاه پزشکان حاذق

بسیاری از پزشکان حاذق تهرانی در دوره قاجار، محدوده اطراف بازار بزرگ تهران را برای زندگی یا طبابت انتخاب می کردند که البته بی دلیل هم نبود. در آن سال‌ها اطراف سبزه میدان و محله عودلاجان بسیاری از پزشکان تهرانی سکونت داشتند.

تا دوره قاجار افرادی که به بیماری‌های صعب‌العلاج مبتلا می شدند بی درنگ نشانی پزشکان مشهوری که مطب آنها حوالی بازار بود را جست‌وجو می کردند و به همین دلیل اطراف خیابان ناصر خسرو، محل رفت‌وآمد بیماران و تجمع دارو فروش‌ها هم بوده است.

نصرالله حدادی، تهران پژوه درباره زندگی معروف‌ترین پزشکان تهرانی در این محدوده می گوید: «یکی از معروف‌ترین طبیبی که در محدوده بازار طبابت می کرد فردی به نام مازور عبدالله‌خان احمدیه بود. او تا سال ۱۳۱۴ سرگرد و طبیب ارتش پهلوی اول بود و بعد از پایان دوران خدمت در ابتدای خیابان پامنار مشغول طبابت شد. دکتر عبدالله‌انوار، تهران پژوه معاصر، روایت می کرد که در کودکی مشکل بلع داشته و در نهایت مازور عبدالله‌خان بدون اختیار داشتن امکانات پزشکی تشخیص می دهد که حدود یک وجب از روده‌اش باید بریده شود. مازور عبدالله‌خان یکی از حاذق‌ترین پزشکان تهرانی بود که به طهور شگفت‌انگیزی اصل بیماری را تشخیص می داد و مردم را معالجه می کرد. او دانش آموخته مدرسه دارالفنون بود و گفته می شود با داروهای گیاهی بیمارانش را درمان می کرد.» ارسطو علاج، یکی دیگر از مشهورترین پزشکانی بود که در حوالی چهارراه سرچشمه زندگی می کرد. نصرالله حدادی می گوید: «ارسطو علاج آخرین پزشکی بود که پروین اعتصامی را در فروردین ۱۳۲۰ ملاقات کرد. دکتر علاج هم از جمله افرادی بود که در تشخیص بیماری‌های سخت ید طولایی داشت و معمولاً برای درمان افراد سرشناس و رجال سیاسی دوره پهلوی اول انتخاب می شد. خانه او در کوچه حاج محمود و زیری تا چند سال قبل سرپا بود اما هرگز ثبت ملی نشد و در نهایت آن را تخریب کردند.»

قصه دردناک زق زق دندان و خداحافظی با کلبتین ترسناک

■ موضوع: نخستین دندانپزشکان تهران
■ ویژگی: درمان دندان درد با روش‌های علمی و رعایت بهداشت

روزگاری در تهران درمان دندان درد با کمک کلبتین میسر بود و بس البته این دندان کشیدن و کار با کلبتین که وسیله‌ای شبیه فیچپی قند خردکن بود، راست کار سلمانی‌ها و دلاک‌های حمام بود. اما ناصرالدین شاه در دومین سفر به فرنگ یک دندانساز خارجی را همراه خود به ایران آورد تا برای مدتی تهران صاحب دندان پزشک بشود، هر چند که بعد از مدتی دکتر هبنت جانشین این دکتر سوئدی شد. بعد از مدتی که روزگار به همین منوال گذشت دکتر هبنت به علت کهولت تهران را به مقصد کشورش ترک کرد و موسیو پولوی فرانسوی از سال ۱۲۸۶ شمسی به عنوان دندانپزشک مخصوص ناصرالدین شاه به استخدام دولت درآمد. نصرالله حدادی، تهران پژوه می گوید: «تا قبل از اینکه مؤسسه یا خانه‌ای برای کار دندانسازی و دندانپزشکی باشد مسائل دوا و درمان دندان بر عهده دلاک‌ها، سلمانی‌ها و دکان داران دوره گرد بود تا اینکه مردم به مرور زمان با مسائلی بهداشتی آشنا شدند. ابزار کار دندانپزشکی هم شامل چند کلبتین کوچک و بزرگ، مقداری پنبه، یک لگن برای تف کردن، یک شیشه آب‌نمک و شیشه کرزت و یکی دو قوطی گچ و قالب برای ساخت دندان مصنوعی بود. هیچ وسیله‌ای برای بی حس کردن دندان در کار نبود. این هنر دندانساز بود تا طوری دندان را بکشد که بیمار متوجه درد نشود و خونس هم به موقع بند بیاید.»

این تهران پژوه در بخش دیگر صحبت‌هایش درباره اینکه چطور بعد از دوره پهلوی اول علم دندانپزشکی و دندانسازی در تهران سر و سامان گرفت می گوید: «تا قبل از سال ۱۲۹۰ خورشیدی هر شخصی بر اساس تجربه‌های خود یا تحصیل در اروپا می توانست در ایران

طبابت و دندانسازی کند. اما طبابت و دندانسازی در ایران فقط منوط به دریافت اجازه‌نامه رسمی از وزارت معارف بود. با این حال در بسیاری از نقاط کشور این قانون رعایت نمی شد. برای نمونه در سال ۱۳۰۰ خورشیدی تهران ۳ دندانپزشک داشت.»

نصرالله حدادی درباره راهاندازی مدرسه دندانسازی در دارالفنون، اوایل سده ۱۳۰۰، توضیح می دهد: «سال ۱۳۰۷، وقتی رضاشاه دستور تأسیس مدرسه دندانسازی را صادر می کند، محل اولیه این مدرسه، دارالفنون بود و مدیریت آن را دکتر میلیچارسکی لهستانی، از دندانپزشکان دربار، از سال ۱۳۰۹ تا ۱۳۱۳ عهده‌دار بود و بعد از او دکتر محسن سیاح که پس از گذراندن دوره‌های تحصیلی در لوژان، پاریس و فرانکفورت، با مدرک دکتری دندانپزشکی در سال ۱۳۰۶ خورشیدی به ایران بازگشت یک سال ریاست مدرسه را عهده‌دار شد تا اینکه در سال ۱۳۱۶ با تأسیس دانشگاه تهران، مدرسه طب به آن مکان منتقل شد.»

ناگفته نماند که از دکتر سیاح باید به عنوان یکی از نخستین دندانپزشکان ایرانی و از تأثیرگذاران در پایه‌گذاری دانشکده پزشکی تهران یاد کرد. او حدود ۲۴ سال ریاست این دانشکده را بر عهده داشت. دکتر سیاح همچنین بنیانگذار سندیکای دندانپزشکان ایران در سال ۱۳۲۲ بود.

طبابت مادرانه برای محرومان

نخستین پزشکان ایرانی

■ موضوع: نخستین بوریس‌های پزشکی
■ ویژگی: نقطه عطف تاریخ علم پزشکی

نادر شاه افشار نخستین کسی بود که از نماینده انگلیس در اصفهان درخواست کرد یک پزشک مورد اعتماد خارجی به دربار بیاورد که نتیجه آن، حضور یک پزشک فرانسوی در دربار بود. پس از شکست ایران در جنگ‌های ایران و روس در زمان فتحعلی شاه قاجار، با اروپا به عنوان متحد جدید قرارداد و معاهده نظامی منعقد شد که طی آن، مستشاران غربی برای آموزش نظامیان وارد ایران شدند و همراه خود پزشک هم آوردند. نخستین پزشک عهد قاجار دکتر بریگز (بریکس) بود که همراه سرجان ملک، نماینده کمپانی هند شرقی با هیأت کوچکی وارد کشور شد. اما نخستین فردی که در پذیرش علم پزشکی پیشقدم شد، عباس میرزا بود که علاقه خاصی به سلامت ارتش خود داشت. دکتر کمپل همراه سر هارد فور چون به خدمت ارتش ایران درآمد. پزشک بعدی دکتر کورمیک بود که به تهران آمد و عباس میرزا بدون او جایی نمی‌رفت. دکتر کورمیک به غیر از شاه و درباریان، خدمات زیادی به سلامت عمومی مردم ایران ارائه کرد. واکسیناسیون با مایه ابله گاوی و وارد کردن داروهای حیاتی، جان تعداد زیادی را نجات داد. علاقه عباس میرزا به یادگیری فنون جدید منجر به فرستادن نخستین گروه برای فراگیری علم نقاشی و طب به اروپا شد. ۲ دانش‌آموز که یکی پسر نقاشی دربار بود به نام محمد کاظم و دیگری پسر یک افسر نظامی بود به نام میرزا بابا حاجی افشار به اروپا فرستاده شدند. سمانه عربیان، کارشناس تاریخ پزشکی، می‌گوید: «میرزا حاجی بابا افشار نخستین پزشک ایرانی در طب جدید بود که بعد از اتمام تحصیلات خود در انگلستان به ایران برگشت و پزشک دربار شاه شد. دومین گروه که قبل از تاسیس دارالفنون به اروپا اعزام شدند، میرزا جعفر طبیب، میرزا یحیی حکیم و میرصادق بهرام خان بودند.» نصرالله حدادی توضیح می‌دهد: «در دوره قاجار، بین سال‌های ۱۱۸۴ تا ۱۲۹۹ در کل حدود ۱۰۰۰ دانشجوی پزشکی در تحصیلات عالی روانه خارج از کشور شدند که ۵۵ نفر از آنها دانشجوی پزشکی بودند. این افراد اغلب از خانواده‌های معتبر و از نظر اقتصادی از طبقات بالای اجتماع بودند و از طرف دولت یا خانواده‌هایشان حمایت می‌شدند.»

در دوره حکومت رضاشاه، تحصیلات عالی از جمله پزشکی زیر نظر وزارت معارف بود. در سال ۱۳۰۷ طبق قانونی که به تصویب مجلس رسید، هر سال وزارت معارف متعهد می‌شد ۱۰۰ دانشجو را با خرج دولت برای تحصیلات عالی روانه خارج کند. از سال ۱۳۰۷ تا ۱۳۱۴ در مجموع ۶۴۰ دانشجو از جمله ۱۲۵ دانشجوی پزشکی برای تکمیل تحصیلات در رشته‌های مختلف به خارج فرستاده شدند.

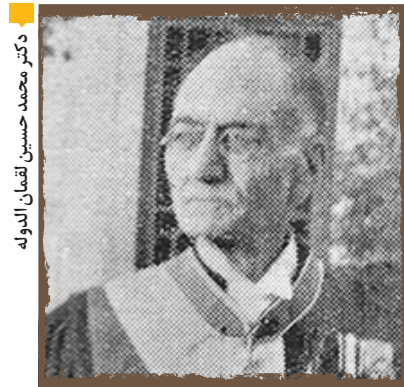
بانو کاشانچی بعد از مدتی در وزارت دادگستری و پزشکی قانونی استخدام شد. اما نظارت بر بیمارستان بازرگانان را ترک نکرد. پس از زمان کوتاهی از او خواستند تا بیمارستانی برای کارکنان دادگستری بسازد. این بیمارستان نخستین بیمارستان دادگستری بود که در طبقات زیرین قسمت غربی کاخ دادگستری در مجاورت خیابان خیام ساخته شد و او ریاست آن را بر عهده گرفت. علاوه بر آن، به عنوان نخستین زن شغال در پزشکی قانونی، بخش زنان را بنیانگذاری کرد. به این ترتیب، بانو نصرت‌الملوک کاشانچی نخستین زن پزشکی است که به استخدام وزارت دادگستری و پزشکی قانونی درآمد. همچنین دکتر سکینه پری همدانی، نخستین پزشک زنان زرتشتی است که در ۲۶ سالگی، موفق به کسب مدرک پزشکی عمومی شد و ۵ سال بعد با ادامه تحصیل توانست در رشته جراحی و سرطان‌شناسی تخصص بگیرد و به عنوان نخستین جراح زن ایرانی شناخته شود.

و مامایی تاسیس و بانوان محروم را رایگان معاینه و مداوا می‌کرد. او همچنین در کنار درمانگاه، کلاس آکبری را با حضور بانوان تحصیلکرده و روشنفکر برای زنان بی‌سواد تشکیل داد و همچنان مصمم بود تا زایشگاهی برای محرومان تاسیس کند. به همین خاطر بر خلاف عرف آن دوران (حضور زنان در محافل) در زمانی که عده‌ای از تجار و ثروتمندان در منزل پدری‌اش دعوت بودند، وارد مجلس شد و خواسته‌اش را مطرح کرد. کار آن روز او باعث شد که تجار هزینه تاسیس یک درمانگاه مجهز را تقبل کنند. نصرت‌الملوک با کمک دوستان دوران تحصیلش در آلمان که اغلب مهندس بودند کار ساخت درمانگاه را شروع کرد و تجار خیر آن قدر پول جمع کردند که او توانست یک بیمارستان مناسب تاسیس کند و نام آن را بیمارستان «بازرگانان» گذارد که در خیابان ری واقع بود و علاوه بر بخش زنان و مامایی بخش جراحی و داخلی نیز داشت.

■ موضوع: نخستین زنان جراح و پزشکی قانونی تهران
■ ویژگی: خدمت به نیازمندان

نصرت‌الملوک کاشانچی نخستین بانویی بود که نامش به عنوان پزشک در پزشکی قانونی ثبت شده است. همچنین او جزو نخستین بانوانی بود که به دانشگاه راه یافت و توانست در رشته طب تحصیل کند. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه در این باره می‌گوید: «او ابتدا در رشته مامایی در دانشگاه پزشکی ایران مشغول به تحصیل شد، سپس به برلین رفت و در ادامه برای تحصیلات تخصصی در رشته مامایی راهی پاریس شد و در نهایت بعد از دریافت مدرک مامایی به تهران برگشت و مشغول به کار شد. او در کنار فعالیت خود توانست ادامه تحصیل دهد و در رشته پزشکی زنان مدرک دکتری بگیرد. کاشانچی در جنوب تهران در یکی از ساختمان‌های پدرش پلی‌کلینیک تخصصی زنان

مقبره خانوادگی ظهیرالدوله؛ مدفن مشهورترین خاندان پزشکی پایتخت

به این شهر رفت تا او را مداوا کند ولی حاج آقا نورالله بر اثر مسمومیت ناشی از تزریق سم به شهادت رسید. دکتر حسن ادهم نیز در مقبره خانوادگی ظهیرالدوله مدفون است.

دکتر صالح ادهم پسر دیگر خاندان ادهم نیز تا آخرین لحظات حیات احمدشاه بر بالینش حضور یافت و بعد از آن با وجود اینکه برادرانش به دربار پهلوی نزدیک بودند دیگر هیچ منصب دولتی نپذیرفت. او نیز در مقبره ظهیرالدوله آرام گرفته است.

کرد و استاد علوم طب در دارالفنون بود.» حسن ادهم را به عنوان وزیر صهیبه و بهداری می‌شناسند. او آزادی خواهان مشروطه را که در باغشاه تهران غل و زنجیر شده بودند مداوا کرد. حسن ادهم به عنوان پزشک این حق را به خود داد تا جلوی شکنجه و درد آنها را بگیرد و بتواند تا حدی مرهمی بر زخم‌هایشان بگذارد. او برای آنهاهایی که زیر شکنجه لباس‌هایشان پاره شده بود لباس تهیه کرد. حتی برای مداوای رهبر قیام‌کنندگان قم که مسموم شده بود

■ موضوع: مروری بر زندگی لقمان الممالک تهران و پسرانش
■ ویژگی: معروف‌ترین خاندان پزشکی دربار قاجار و پهلوی

مقبره‌های خانوادگی در گورستان ظهیرالدوله در خیابان دربند وجود دارد که نام پزشکانی بر سنگ‌هاش حک شده است که لقب مشهورترین خاندان پزشکی تهران را به دوش می‌کشند: خاندان ادهم. میرزا زین‌العابدین خان ادهم، فرزند میرزا محمد فخرالطیباوی کنی که اجدادش از قریه معروف کن در غرب تهران بودند در محله سرچشمه به دنیا آمد. او از دانش‌آموختگان مدرسه دارالفنون بود و بعد از سفر به فرانسه در زمینه طبابت متبحر شده و به کشور بازمی‌گردد و لقب لقمان الممالک را از شاه دریافت می‌کند. لقمان الممالک ۴ پسر داشت که هر کدام عالم و تحصیلکرده بودند. محمدحسین خان ادهم معروف به لقمان‌الدوله، محمدحسن خان ملقب به حکیم‌الدوله، دکتر عباس ادهم که بانام اعلم‌الملک شهره بود و دکتر صالح ادهم یا همان حشمت‌السلطنه که برخلاف ۳ برادرش در رشته پزشکی درس نخواند و در رشته علوم سیاسی، اقتصاد و حقوق از دانشگاه پاریس فارغ‌التحصیل شد.

خاندان ادهم تأثیر زیادی در رونق و توسعه علم پزشکی در تهران و به تبع آن کل کشور داشتند.

نصرالله حدادی، تهران‌پژوه درباره خاندان ادهم می‌گوید: «همه آنها با توجه به تحصیلات خارجه‌ای که داشتند بی‌چون و چرا به کشور بازگشته و داشته‌های علمی‌شان را خرج وطن و مردمش کردند. برای مثال محمدحسین لقمان دانشکده پزشکی را بی‌ریزی کرد و کلاس طب را از دارالفنون مجزا ساخت و به مدرسه طب تبدیل کرد. تأسیس دانشکده پزشکی و تالار تشریح آن و دانشکده داروسازی از دیگر خدمات او در دوره پهلوی اول است. حدادی درباره فرزند دیگر لقمان‌الملک یعنی حسن ادهم یا همان حکیم‌الدوله می‌گوید: «او مدتی به عنوان پزشک احمدشاه فعالیت

دکتر محمدحسین لقمان‌الدوله

دکتر عباس ادهم

پزشکی؛ از پارینه‌سنگی تا سفالینه‌های درمانی

درمان با معجون گِگ و زوزه شغال

موضوع: موزه ملی پزشکی ایران
ویژگی: آشنایی با نخستین خدمات علم پزشکی

آسمان تاریخ علم پزشکی ایران چه باراه اندازی جندی شاپور به عنوان نخستین مرکز آموزش طب ایران حد فاصل سده چهارم تا نهم هجری و خروجی بزرگانی چون «بوعلی سینا» و «زکریای رازی» چه با راه اندازی دارالفنون در سال ۱۲۳۰ خورشیدی به همت «امیرکبیر» همواره پر از ستاره‌های پر فروغی بوده که خدمات ارزنده‌ای به جامعه بشریت و علم پزشکی داشتند. موزه ملی تاریخ پزشکی ایران در باقیمانده املاک به یادگار مانده از امیرکبیر در محله امیرآباد شمالی، گنجینه بزرگی از نخستین‌های تاریخ پزشکی ایران است؛ معرفی تعدادی از نخستین ابزارهای پزشکی در این موزه خالی از لطف نیست.

سنگ‌های جراحی: ابزار انسان اولیه برای زندگی در طبیعت سنگ بود. روزگاری که هنوز بشر کشف نکرده بود چطور آهن و فلزات را برای آرامش و رفاه زندگی به خدمت بگیرد این سنگ‌ها بودند که برای امور بزرگ و درشت زندگی از جمله طبابت و جراحی‌های پزشکی مورد استفاده قرار می‌گرفتند. سنگ‌های جراحی و نحوه به کارگیری آنها برای درمان طبابت و جراحی‌های کوچک و بزرگ از ابزارهای جالب و دیدنی به نمایش درآمده در موزه پزشکی ایران است.

رسوخ یافته بود و اگر کسی با اینگونه اوهام و عقاید خرافی مخالفت می‌کرد و یا در صدد مبارزه با آن برمی‌آمد مورد لعن و تکفیر قرار می‌گرفت. همین باورها و دیدگاه‌های خرافی در زمینه بهداشت و درمان از مهم‌ترین موانع رسیدن به جامعه سالم در عهد قاجار به بود که خواسته و ناخواسته به گریبان مردم چنگ انداخته و هر ساله با شیوع بیماری‌های مختلف مسری و غیر مسری جان مردم را می‌گرفت.

این تهران پژوهی می‌گوید: «مطالعه سفرنامه پزشکان نشان می‌دهد که مردم تا چه اندازه با این خرافات و اوهام سلامتی خود و کودکانشان را به خطر می‌انداختند. از طرفی درمان امراض با اجرام آسمانی بسیار متداول بود. به همین دلیل، هر گاه منجمان ادعا می‌کردند که در این روز و ساعت نوشیدن دوا درست نیست، بیماران موافق حکم و مشورت او دوا طبیب را مصرف نمی‌کردند.»

مادام کارلا سرنا، جهانگرد بلژیکی - ایتالیایی که در دوران سلطنت ناصرالدین شاه به پایتخت آمد، در خاطر آتش از یک معجون عجیب به نام معجون گِگ نام می‌برد، او می‌نویسد: «مدفوع گِگ با عسل برای قرقره دافع درد گلو است.» زوزه شغال نیز برای درمان مالاریا تجویز می‌شد. بیمار با تب و لرز شبانگاه به سوی بیابان می‌رفت و به زوزه شغالان گوش می‌داد. او کمربندی می‌بست و با هر زوزه شغال گریه بر کمربند می‌زد و بعد از هفت زوزه و هفت گره به امید ناپدید شدن مالاریا به خانه بازمی‌گشت.

موضوع: خرافات و اوهام میان بیماران
ویژگی: باورهای غلطی که بهداشت عمومی پایتخت را تحت تأثیر قرار داده بود.

در تهران قدیم به خصوص عهد قاجار نفوذ باورهای خرافی و اوهام، بهداشت عمومی مردم را به شدت تحت تأثیر قرار داده بود. این باورهای غلط نه تنها در میان مردم کوچه و بازار رواج داشت بلکه در میان درباریان و کاخ‌شاه نیز نفوذ کرده بود. «ژان باتیست فوریه» فرانسوی به مدت ۳ سال پزشک خصوصی ناصرالدین شاه بود. او درباره این باورهای خرافی در خاطر آتش می‌نویسد: «هنگامی که در محلات تهران آنفلوآنزا شایع شد و به اندرون کاخ سلطنتی نیز راه یافت و تنی چند از درباریان را به کام مرگ کشانید، ناصرالدین شاه نیز به این بیماری مبتلا شد. بعد از مدتی شاه بهبود یافت. زمانی که به عبادت او فرتم شاه الماس دریای نور را از جیب خود بیرون آورد و گفت: «چون همراه داشتن آن باعث تقویت مزاج است آن را در جیب خود گذاشته‌ام.»

مهرشاد کاظمی، تهران پژوهی درباره ورود خرافات در بهداشت عمومی مردم تهران می‌گوید: «عدم علم و آگاهی، نبود آب کافی، تخلیه و انباشت زباله‌ها در غرب تهران در مسیر بادهای موسوم به شهریار که از غرب می‌وزید، مهاجرت بی حساب و کتاب، یکدست نبودن فرهنگ مردم و در نهایت خرافات و اوهام در میان مردم به شدت

سرنوشت تکان دهنده نخستین سفید پوش شهر

موضوع: ورود نخستین پزشکان غربی به پایتخت
ویژگی: پای پزشکان اروپایی از دوره قاجار به تهران باز شد.

مشغول به کار شد. این پزشک فرانسوی بعدها پزشک مخصوص دربار ناصری شد و بعد از آنکه ناصرالدین شاه مورد سوء قصد قرار گرفت، گلوله‌ای را از گلویش خارج کرد تا به اوج شهرت رسید. کلو که در یک مقطع زمانی، سفیر فرانسه در تهران هم بود.

وقتی کلو که در سال شمسی ۱۲۲۴ وارد تهران شد، و با در پایتخت شیوع پیدا کرده بود و او برای درمان بیماران مبتلا به وبا و جلوگیری از شیوع این بیماری مهلک کوشید. حدادی درباره سرنوشت کلو که در تهران می‌گوید: «دکتر کلو که در سال ۱۲۳۳ شمسی با خواهر جهانگیر خان سر تیپ، وزیر صنایع و قورخانه ناصرالدین شاه ازدواج کرد و ۲ ماه بعد به خاطر نوشیدن زهر در گذشت. جالب است که جسد کلو که به کشورش انتقال پیدا نکرد و او را در آرامگاه دولاب تهران دفن کردند.»

درباره ورود نخستین پزشک غربی به تهران روایت‌های مختلفی نقل می‌شود. مهرشاد کاظمی، تهران پژوهی از اولیویه به عنوان نخستین پزشک و داروشناس اروپایی که به تهران آمده نام می‌برد و می‌گوید: «اولیویه فرانسوی در سال ۱۱۷۵ شمسی وارد تهران شده است. او در سفرنامه‌اش نوشته که بر خورد با اطباء ایران محترمانه‌تر از مملکت عثمانی است، چون ایرانی‌ها با تربیت تر و آگاه ترند. اولیویه از طرف ناپلئون ماموریت پیدا کرده بود که به ایران بیاید و مسیر حمله ارتش فرانسه به هندوستان را بررسی کند. او برای طبابت به ایران نیامده بود و به همین دلیل در برخی منابع به عنوان نخستین پزشک غربی که به ایران آمده شناخته نمی‌شود.»

مقبره کلو در آرامگاه دولاب

یاکوب ادوارد پولاک، پزشک اتریشی دربار قاجار

سابقه ورود پزشکان حاذق اروپایی به ایران و فعالیت آنها در دربار پادشاهان ایرانی، به دوره نادر شاه افشار برمی‌گردد. کشیش لویی بوزن، پزشک مخصوص نادر شاه، نخستین پزشک اروپایی بود که وارد ایران شد و برخی منابع مکتوب مدعی شده‌اند که این پزشک فرانسوی، جاسوس بوده و در قتل نادر شاه دست داشته است. بعد از این ماجرا در دوره قاجار، لویی آندره ارنست کلو که از فرانسه به تهران آمد تا به عنوان پزشک مخصوص محمدشاه قاجار فعالیت کند. نصرالله حدادی، تهران پژوهی در این باره می‌گوید: «دکتر کلو که، طبیب مخصوص دربار بود، اما با پیشینه‌ها میرزا تقی خان امیرکبیر به عنوان یکی از استادان مدرسه طب دارالفنون